

LUNDS
UNIVERSITET

Förstärkt skydd, för vem?

- En rättssociologisk studie om *lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte*

Abstract

In July of 2009 punitive measures were taken by the Swedish government in order to deal with the somewhat new phenomenon known as grooming. The law, called “contact with children for sexual purposes” requires that the adult perpetrator contacts a child, with the purpose of committing sexual offences at a future meeting with the child. Although the law was received with gratitude from many parts of society, it has also been criticized at large for being ineffective and not living up to its claim of protecting children from these types of offences.

The aim of this thesis is to analyze the argumentation in the law’s preparatory work, and from a sociology of law and power perspective, study the law’s manifest and latent functions. An argumentation analysis of the documents has been conducted in order to answer these questions. The overall conclusion points towards the existence of a latent function of the law; the law was passed despite its already known flaws, in way of ensuring the public that the problem has been solved. This, seen from a foucauldian approach, points towards the existence of complex power relations, and questions of in whose best interest the law was passed.

Nyckelord: Barn och internet, grooming, argumentationsanalys, Foucault, lagstiftning, rättssociologi.

Keywords: Children and the internet, grooming, argumentation analysis, Foucault, law, sociology of law.

Antal ord: 14115

Förkortningar

BrB	Brottsbalken (1962:700)
BRIS	Barnens rätt i samhället
BRÅ	Brottsförebyggande rådet
DS	Departementsserien
JO	Justiteombudsmannen
Prop.	Proposition
SoU	Statens offentliga utredningar
RFSU	Riksförbundet för sexuell upplysning

Innehållsförteckning

Förkortningar	3
1 Inledning	1
1.1 Syfte och frågeställningar.....	1
1.2 Avgränsningar	2
1.3 Rättssociologisk relevans	2
1.4 Disposition	3
2 Lagstiftningen och dess bakgrund	4
2.1 Lagens rättsliga reglering	4
2.2 Lagens förarbeten	5
2.2.1 Brottsförebyggande rådets bedömning.....	5
2.2.2 Promemorian och propositionen	6
3 Tidigare forskning om groomingföreteelsen	8
3.1 Barn och unga i dagens mediasamhälle	8
3.2 Kritisk granskning av groominglagstiftningen.....	8
3.3 Reaktionen på och hanteringen av grooming.....	10
3.4 Barn och internet	11
3.4.1 Risker och möjligheter	11
3.4.2 Internet ur barnets perspektiv	12
4 Metodbeskrivning	15
4.1 Metodval.....	15
4.2 Tillvägagångssätt.....	16
4.3 Metoddiskussion.....	17
4.4 Urval.....	17
4.5 Vetenskapsteori	18
4.6 Reliabilitet och validitet	18
4.7 Etiska överväganden	19
5 Teoretiska utgångspunkter	20
5.1 Rättens manifesta och latent funktioner	20
5.2 Foucault om makt, kunskap och styrningsmentalitet	22

6	Resultat av argumentationsanalys	25
7	Analyskapitel.....	28
7.1	Lagens manifesta och latent funktioner.....	28
7.2	Lagen sedd ur ett maktperspektiv.....	30
8	Diskussion	33
8.1	Avslutande reflektioner	35
8.2	Framtida forskning	35
9	Referenser.....	37
Bilaga 1.....	Argumentationsanalys	40
	Argumentationsanalys	40

1 Inledning

Internet har under de senaste femton åren kommit att bli en stor del av vår vardag. En tillsynes oändlig mängd information finns nu att tillgå med ett enkelt knapptryck. Att shoppa, boka bio-biljetter, spela spel, titta på videoklipp och lyssna på musik är bara några få exempel på vad vi numera kan göra online. Internet erbjuder även möjligheter till att lära känna nya människor, vilket visat sig vara något som kan ses både som positivt och som negativt. Tidningsrubriker såsom "Utnyttjade flickor för sex på nätet" och "Fula gubbar i flickrummet" visar på en av internets baksidor (www.dn.se). Vid sidan av internets alla positiva egenskaper träder "groomingen" fram; den företeelse när vuxna kontakter barn i syfte att utsätta dessa för sexualbrott. För att skydda barn mot att utsättas för sexuella övergrepp, där kontakten mellan barnet och den vuxne inletts över internet, trädde således en ny lag i kraft, med namnet *kontakt med barn i sexuellt syfte* i juli 2009. En undersökning gjord av BRÅ (2007:13) visade att problematiken kring "grooming" kommit att bli ett problem i dagens moderna samhälle.

En tid efter lagens inträde började det rapporteras i media om lagens ineffektivitet. Lagen anklagas för att vara "tandlös", "en pappersprodukt" och för att inte erbjuda något skydd för barnen (www.dn.se; www.sverigesradio.se). Under år 2010 gjordes sammanlagt 187 anmälningar, varav endast en ledde till fällande dom (www.bra.se). En åklagare berättar att hon väljer att rubricera "grooming"-gärningar som sexuellt ofredande istället, eftersom hon anser att beviskraven är för höga (Quist, 2010). Sammantaget framträder en bild av lagstiftningen som ineffektiv och som ett trubbigt redskap för att skydda barn mot de sexuella övergrepp som dessa kontakter kan leda till.

Det som jag finner intressant här är att det har stiftats en lag som i praktiken är svår att tillämpa. Ur ett rättssociologiskt perspektiv väcker det frågor om lagens avsedda och icke-avsedda verkningar i förhållande till rättens funktion i samhället. Därför vill jag med denna uppsats titta närmre på själva lagstiftningen och dess bakgrund, med fokus på de överväganden som gjordes angående lagens utformning.

1.1 Syfte och frågeställningar

Denna studie syftar till att skapa ökad förståelse kring de bakomliggande syften till stiftandet av *Lag (2009:343) om kontakt med barn i sexuellt syfte*, BrB 6 kap. 10 a§, genom att studera argumentationen i utvalda delar av lagens förarbeten och

remissyttranden. I förarbetena framgår det att det främsta syftet med stiftandet av lagen är att erbjuda barn ett förstärkt skydd mot att utsättas för sexuella övergrepp. I samband med detta görs överväganden avseende lagens utformning, dess potential att uppfylla den funktion som avses samt även behovet av lagstiftningen. Således fokuserar denna studie på de överväganden som görs i utvalda delar ur lagens förarbeten samt remissyttranden, för att skapa ökad förståelse kring hur lagen utformats trots de övervägningar som finns. Detta görs genom att titta närmre på argumentationen rörande dessa övervägningar. På så vis ämnar jag att begripliggöra stiftandet av lagen ur ett större rättssociologiskt perspektiv genom att urskilja de möjliga maktförhållanden som råder samt de möjliga latent funktioner som kan ligga bakom lagstiftningen. Utifrån detta ställer jag följande frågor:

- *Går det genom argumentationsanalysen att utröna några uttallade bakomliggande syften till stiftandet av lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte?*
- *Hur ser dessa i så fall ut, och hur kan de förstås ur ett maktperspektiv?*

1.2 Avgränsningar

Denna studie belyser stiftandet av lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte, där intresse ligger vid att titta närmre på bakgrunden till stiftandet av lagen. Därav har studien avgränsats till att endast studera utvalda delar ur dokument i form av förarbeten och remissyttranden. Denna avgränsning gjordes efter en noggrann genomgång av lagens förarbeten samt andra dokument av intresse så som motioner och debatter inom riksdagen. Efter denna genomgång valdes de delar ut där argumentation förs rörande behovet av lagstiftningen, samt lagens syfte att erbjuda barn ett förstärkt skydd mot att utsättas för sexuella övergrepp. Genom att analysera argumentationen i dessa utvalda delar ämnar denna studie således skapa förståelse kring den diskussion som föranledde stiftandet av lagen, och därigenom belysa de eventuella maktförhållanden som råder samt huruvida det finns andra uttallade syften med lagstiftningen. Att studien har avgränsats till att studera lagstiftningens bakomliggande material, och därmed inte studerar dess tillämpning i praktiken beror på att lagstiftningen är relativt ny och endast har tillämpats ett fåtal gånger.

1.3 Rättssociologisk relevans

En stor del av den rättssociologiska litteraturen behandlar hur rätten samspelar med samhället (Mathiesen 2005, s. 18). Detta innebär att det finns ett intresse i att

studera vilken inverkan olika samhällsförhållanden har på rättsregler, de rättsliga beslut som fattas samt rättsinstitutioner, och även vice versa. Intresse finns även i att se hur rätten och samhället samspelar och växelverkar. Vidare handlar rättssociologi även till stor del om studiet av normer. Enligt Baier och Svensson (2009, ss. 50ff) har normer en ”börat” och ”varat” sida. Exempelvis betraktas en lag ur brottsbalken som en norm på börat-nivån, och människors beteende i förhållande till denna lag (laglydigt eller icke-laglydigt) betraktas som en norm på varat-nivån. Enligt Hydén (2002) kan studiet av rättens kausala relationer belysa olika orsakssamband mellan rättsordningen å ena sidan och de verkningar som rättsordningen har i samhället å andra sidan.

Mot bakgrund av detta anser jag att denna uppsats, med fokus på lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte, kan sammanlänka rätten eller lagstiftningen med samhällsförhållanden. Dessutom kan det glapp belysas, som tycks finnas mellan börat och varat, eller lagen så som den står skriven och lagen så som den förhåller sig till praktiken. Lagen anger en vilja om hur det skall eller bör vara, men det tycks se annorlunda ut i praktiken. Detta leder mig även till frågan om lagstiftningsstrategier, och då även till frågan om varför lagen stiftades, mot bakgrund av rätten och dess funktion i samhället. Detta kan förtydligas med hjälp av det som Mathiesen (2005 s. 70) kallar för rättens ”manifesta” och ”latenta funktioner”. De manifesta eller åsyftade funktionerna, hänvisar till exempelvis en lagstiftningsåtgärds tilltänkta verkningar. Omvänt hänvisar de latenta eller icke-åsyftade funktionerna, till en åtgärds icke tilltänkta verkningar. Genom att kritiskt granska argumentationen som ligger till grund för lagens tillkomst, samt att jämföra med vad tidigare forskning inom området barn och internet säger, hoppas jag kunna belysa glappet mellan börat och varat, och även i detta sammanhang belysa rättens manifesta och latenta funktioner.

1.4 Disposition

I det följande kapitlet görs en genomgång av lagen och dess utformning, följt av en beskrivning av innehållet i Brottsförebyggande rådets utredning, promemorian samt propositionen. Kapitel 3 ger en översikt av den tidigare forskning relaterat till groomingföreteelsen, och om relationen mellan barn och internet. I kapitel 4 redogörs för metoden, där jag bland annat går in på argumentationsanalys som metod. Detta kapitel följs av kapitel 5, där jag presenterar de teoretiska utgångspunkterna: Mathiesens syn på rättens manifesta och latenta funktioner samt Foucaults teori om makt, kunskap och styrningsmentalitet. I kapitel 6 presenteras en sammanfattning av resultatet av den beskrivande argumentationsanalysen, följt av kapitel 7 där en djupare analys av denna görs med utgångspunkt i de ovan nämnda teoretiska perspektiven. Slutligen diskuteras resultaten i kapitel 8, avslutande reflektioner görs samt förslag ges till vidare forskning.

2 Lagstiftningen och dess bakgrund

2.1 Lagens rättsliga reglering

I det följande återges lagen så som den ser ut i Brottsbalken. Efter det följer en kort beskrivning av hur lagen skall tillämpas.

BrB 6 kap. 10 a § föreskriver:

Den som, i syfte att begå ett brott enligt 4, 5, 6, 8 eller 10 § mot ett barn under 15 år, träffar en överrenskommelse med barnet om ett sammanträffande samt vidtar någon ytterligare åtgärd som är ägnad att främja att ett sådant sammanträffande kommer till stånd, döms för kontakt med barn i sexuellt syfte till böter eller fängelse i högst ett år.

Det kan vid första anblick verka som att alla kontakter med barn med sexuellt syfte är kriminaliserade, men så är inte fallet. För att handlingen ska bli straffbar krävs det att ett antal rekvisit är uppfyllda. Det första rekvisitet säger att gärningsmannen skall ha ett sexuellt syfte med kontakten, vilket innebär att denne skall ha som syfte att vid ett framtida möte med barnet begå ett av de brott som nämns i paragrafen. För straffansvar krävs således *överskjutande uppsåt*, vilket innebär att brottet är att anses som fullbordat utan att något egentligt sexualbrott ägt rum, förutsatt att samtliga rekvisit är uppfyllda. För att bevisa att gärningsmannen handlat i syfte att begå något av ovanstående sexualbrott mot barnet, skall domstolen göra en helhetsbedömning. Detta kan exempelvis innefatta att se till hur kontakten mellan de två skapades, vad kommunikationen dem emellan innehållit, vad de har för relation till varandra eller hur stor åldersskillnad det är dem emellan (prop. 2008/09:149 s. 46).

Det andra rekvisitet säger att gärningsmannen och barnet ska ha träffat en *överrenskommelse* om ett sammanträffande. Vem som har föreslagit att träffas saknar här betydelse, och det finns ej heller krav på att ett formellt avtal mellan gärningsmannen och barnet om att träffas stiftats. Det väsentliga här är att det skall finnas en gemensam viljeriktning mellan barnet och gärningsmannen om att träffas (ibid).

Det tredje rekvisitet säger att gärningsmannen, efter det att en överrenskommelse om ett sammanträffande kommit till stånd, även ska vidta en *ytterligare åtgärd*. Denna åtgärd ska vara sådan att den underlättar för att mötet

mellan gärningsmannen och barnet ska kunna ske. Genom att vidta en ytterligare åtgärd, visar gärningsmannen att han eller hon står fast vid att träffa barnet i syfte att möjliggöra ett sexuellt övergrepp. Även här ska det göras en helhetsbedömning för att avgöra om gärningsmannen vidtagit en åtgärd som är att bedömas som ämnad att främja att ett sammanträffande kommer till stånd. I brottskommentaren ges en rad olika exempel på hur en sådan ytterligare åtgärd kan se ut: att vid upprepade tillfällen uppmana barnet till att träffas, att tillhandahålla vägbeskrivningar, tidtabeller eller färdbiljetter åt barnet, att förbereda sin egen resa genom att exempelvis hyra en bil, att påbörja sin resa till den överenskomna mötesplatsen, eller att befinna sig i sitt eget hem vid den tidpunkt som barnet blivit tillsagd att komma dit (Prop. 2008/09:149, s. 46f).

För att tydliggöra för läsaren vill jag i detta sammanhang förklara två begrepp som är viktiga inom straffrätten; legalitetsgrundsatsen och täckningsprincipen. Legalitetsgrundsatsen handlar i stort om rättssäkerhet, dvs. att alla samhällsmedlemmar har rätt att skyddas mot godtycklig rättstillämpning. I detta ingår även att straffrätten ska präglas av förutsägbarhet, där det på förhand är givet vilka handlingar det är som är kriminaliserade. Detta bygger på de latinska fraserna *nullum crimen sine lege*, vilket betyder ”inget brott utan stöd av lag” samt *nulla poena sine lege*, vilket betyder ”inget straff utan stöd i lag” (Leijonhufvud & Wennberg, 2009 s. 22). Rättsäkerhetskravet innefattar även att krav ställs på att lagen skall utformas med viss tydlighet (ibid. s. 29).

Täckningsprincipen säger att för att brott ska föreligga krävs det att de objektiva rekvisiten är täckta av subjektiva rekvisit. De subjektiva rekvisiten innebär ett krav på ansvar från gärningsmannens sida, eller närmare bestämt uppsåt. Ur detta följer således att en gärning som inte täcks av uppsåt eller oaktsamhet är att ses som straffri. De objektiva rekvisiten består i de gärningar som anges av brottsbeskrivningen. Då de subjektiva rekvisiten inte täcker de objektiva rekvisiten, föreligger således inget uppsåt i förhållande till de objektiva rekvisiten (ibid. s. 32)

2.2 Lagens förarbeten

2.2.1 Brottsförebyggande rådets bedömning

Brottsförebyggande rådet (BRÅ) fick i början på 2006 i uppgift att kartlägga vuxnas kontakter med barn i sexuella syften, med fokus på dess omfattning, karaktär och åtgärder. Arbetet mynnade ut i en rapport benämnd *Vuxnas sexuella kontakter med barn via internet: omfattning, karaktär och åtgärder* (2007:11). BRÅ genomförde en enkätstudie, riktad till 7500 ungdomar i årskurs nio samt en webbenkätundersökning riktad till 1000 vana internetanvändare i ålder 15-17. Skolundersökningen syftade till att ta reda på hur vanligt förekommande vuxnas sexuella kontakter via internet är. Webbenkätundersökningen syftade till att skapa större förståelse kring olika aspekter av utsatthet på internet, med fokus på ungdomarnas egna upplevelser av kontakterna samt av innehållet i dessa

kontakter. Det genomfördes även en genomgång av polisanmälda sexualbrott mot barn där offer och gärningsman haft kontakt via internet, i syfte att skapa större förståelse kring hur dessa kontakter kan se ut (ibid. s 8). Resultatet av dessa studier pekar på att ett stort antal ungdomar (30 procent) blivit kontaktad av en vuxen med sexuella syften via internet. Huruvida dessa kontakter leder till att ett sexualbrott mot ett barn begås, menar BRÅ i stor utsträckning är beroende av barnets grad av delaktighet. I de flesta av dessa kontakter har barnet en låg grad av delaktighet, där kontakterna oftast leder till sexuella ofredanden i form av olämpligt innehåll i chattkonversationen eller att den vuxne blottar sig online, via webbkamera eller genom bilder. Då barnet är något mer delaktigt, vilket förekommer i mindre utsträckning än ovan nämnda, leder kontakterna ofta till sexuella ofredanden i form av blottning via sms eller då barnen blir övertalade att själva posera framför webbkamer eller via bilder. Det som av BRÅ anses förekomma i minst utsträckning, men som ändå utgör ett problem, är kontakter som leder till fysiska sammanträffanden där ett sexualbrott mot barnet begås (ibid. s. 13). BRÅs sammantagna bedömning visar att vuxnas sexuella kontakter med barn via internet utgör ett problem i dagens samhälle, som bör åtgärdas ur brottspreventivt syfte. Således föreslås fyra områden där åtgärder bör vidtas:

- systematisk utbildning och information till barn, ungdomar, föräldrar och allmänhet
- möjligheter för Internettjänstleverantörer att motverka fenomenet
- ny lagstiftning mot kontakter med barn i sexuella syften
- polisiära åtgärder för att upptäcka och utreda brott (ibid. s 14)

2.2.2 Promemorian och propositionen

Någon offentlig utredning i form av en SoU inom detta område genomfördes inte, utan promemorian *Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften* (DS 2007:13) sammanställdes i april 2007 som en del av departementsserien. Arbetet med promemorian genomfördes parallellt med BRÅs kartläggning, och många av promemorians slutsatser dras mot bakgrund av denna kartläggning. Det görs en bedömning huruvida det finns behov av av vidta lagstiftningsåtgärder som en del i det brottsförebyggande arbetet mot grooming. I bedömningen ingick att se över om den dåvarande lagstiftningen gav ett tillräckligt skydd, samt att se över de brottspreventiva åtgärder som fanns inom området (ibid. s. 10ff). Utredningen kom fram till att det finns ett behov av att vidta lagstiftningsåtgärder, och gav således förslaget om införandet av lagen ”kontakt med barn i sexuellt syfte”. Det föreslås att vuxnas kontakter med barn som syftar till att begå ett sexualbrott (enligt brottsbalkens 6 kap.) vid ett fysiskt möte skall kriminaliseras, då ”den vuxne manifesterar sitt syfte att förgripa sig sexuellt på ett barn genom att ha kontakt med barnet” (ibid. s 120). Promemorian skickades till 43 olika instanser, vilka gavs möjlighet att framföra yttranden. De flesta instanser tillstyrkte förslaget, och var således positiva till lagförslaget. Sveriges Advokatsamfund,

Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds universitet samt RFSU avstyrkte förslaget (Ju2007/4313/L5), med hänvisning till brister i lagens utformning, samt att det kunskapsunderlag som förslaget vilar på anses vara för tunt.

I mars 2009 lade regeringen fram propositionen *Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften* (prop. 2008/09:149) till riksdagen. Här föreslås att de lagstiftningsåtgärder som promemorian föreslår skall vidtas. Propositionens förslag skiljer sig huvudsakligen från promemorians på två olika punkter: ett tillägg görs i lagtexten avseende vilka brott enligt Brb 6 kap. det är som den vuxne ska haft avsikt att begå, samt ett tillägg i form av ett krav på att gärningsmannen ska ha vidtagit en *ytterligare åtgärd* för att främja att sammanträffandet kommer till stånd (ibid. s. 26,29).

3 Tidigare forskning om groomingföreteelsen

3.1 Barn och unga i dagens mediasamhälle

Internet har under det senaste decenniet kommit att integreras mer och mer i barn och ungas vardag. Idag använder i princip alla barn mellan nio och sexton år internet (Feilitzen et. al. 2011, s. 8). En kvantitativ undersökning gjord av Findahl (2012, s. 9f), visar att internet sakta men säkert har trängt sig in i våra liv under de senaste femton åren. Barn och ungas medieanvändning har således förändrats, där mer tid läggs på användning av internet, och mindre tid till de mer ”traditionella” medierna såsom tv, radio och video. Undersökningen visade bland annat att barn och unga i störst utsträckning använder internet för att kommunicera, underhållas samt för att använda sociala medier (ibid.).

Enligt Carlsson (2009, s. 9f) är vi på väg in i ett nytt kommunikations-samhälle, där individerna blivit integrerade i medias värld på ett sätt vilket innebär att det kommit att handla mer om hur vi som individer påverkar och använder oss av dessa medier, än hur media påverkar oss som individer. Samtidigt som mycket fokus läggs på att skapa en mediekunnig befolkning för att främja det demokratiska samhället och den individuella kreativiteten, börjar även riskerna med internetanvändning uppmärksammas. Detta inte minst i förhållande till barn och ungas internetanvändning, där det finns ett särskilt behov av mer kunskap kring säker användning av internet (ibid. s. 15f). I detta sammanhang poängterar Livingstone & Haddon (2009, s. 3), att det viktigaste är att utveckla strategier och policier för ”att maximera möjligheterna och att minimera riskerna” förknippat med ungas internetanvändning.

I det följande kommer en genomgång av relevant forskning förknippat med groomingföreteelsen, samt relationen mellan barn och internet.

3.2 Kritisk granskning av groominglagstiftningen

Marie Enenman (2010) tar i sin avhandling upp problematiken kring bland annat barnpornografi och grooming, med särskilt fokus på samhällets reaktioner mot denna exploatering av barn, samt hur gärningsmän använder sig av information

och teknologi för att sexuellt exploatera barn. I en av avhandlingens artiklar belyser Eneman problematiken kring grooming och den svenska lagstiftningen genom en kritisk granskning av ett fall i Sverige där en man (i media känd som "Alexandramannen") knöt kontakter med unga flickor via internet, för att sedan utsätta dem för sexuella övergrepp. Mannen blev år 2007 dömd för en rad olika sexualbrott mot 56 olika flickor i åldern 12-17 år. Kontakterna med dessa flickor knöts via internet, där mannen låtsades vara en kvinna vid namn Alexandra som arbetade för en eskortservice. Flickorna erbjöds ekonomisk ersättning för att skicka sexuellt utmanande bilder på sig själva, kommunicera via webbkamera samt för att utföra sexuella tjänster offline. I själva verket fanns det ingen eskortservice; mannen agerade helt ensam och ljög för att öka flickornas förtroende för honom och för att få dem att tro att det handlade om något "seriöst".

Detta fall blev väldigt uppmärksammat av media, och kan sägas utgöra startskottet till den process som ledde fram till stiftandet av lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte. Här menar Eneman (ibid s. 143), att detta gav en felaktig bild av vad grooming egentligen är. Även om fallet kan sägas vara en typ av groomingfall, skiljer det sig från vad som traditionellt sett är att anse som grooming eftersom gärningsmannens mål var att förmå flickorna att utföra sexuella tjänster *mot betalning*. Eneman menar här att de starka känslor som ett sådant fall rör upp har en potentiell bieffekt; på grund av att det finns en stark vilja att skydda barn från att utsättas för sexuella övergrepp undgår lagstiftningen att bli tillräckligt kritiskt granskad. Med hjälp av "boundary critique" visar Eneman hur de gränser som fenomenet rymmer inom grooming kan kritiseras och belysas. Genom att se till var gränserna går för vad som är att klassas som grooming, eller var gränserna för groomingen i fallet med "Alexandramannen", menar Eneman att det är lämpligt att ställa sig frågor angående var samhället drar gränsen mellan ett romantiskt förhållande och ett sexuellt övergrepp, och vem som är att anse som barn. Det är även viktigt att vara medveten om att moral i förhållande till sexualitet kan komma att förändras avsevärt över tid. Slutligen menar Eneman att man i detta sammanhang även kan ställa sig frågan i vems intresse lagstiftningen verkar. Spontant kan svaret verka självklart; barnen. Men med hjälp av "boundary critique" menar Eneman att svaret kanske inte alls är så självklart som man kan tro.

Eneman menar (2010, s. 143f) att straffansvar för gärningen inträder för sent, eftersom barn även kan bli utsatta för sexualbrott online, dvs. innan det att gärningsmannen och barnet börjat arrangera ett möte sinsemellan. Om "Alexandra-fallet" skulle hända igen, menar Eneman att det är svårt att föreställa sig hur gällande lagstiftning skulle kunna skydda de barn som är potentiella offer. Eneman ställer sig kritisk till lagens effektivitet, och pekar på svårigheter med att upptäcka groomingen i tid, dvs. innan gärningsmannen och barnet träffas. Efter granskningen av hur Alexandramannen gick till väga för att arrangera fysiska möten med flickorna, konstaterar Eneman att det i realiteten är fullt möjligt att skapa en sådan kontakt utan att uppfylla rekvisitet som innebär att en ytterligare åtgärd vidtagits (bokat hotellrum, tågbiljett el. dylikt). Flera av de fysiska möten som ägde rum mellan gärningsmannen och flickorna skedde i gärningsmannens

hem, kontor eller bil; dessa möten arrangerades utan att någon ytterligare åtgärd vidtagits. Eneman menar således att det finns ett behov av en tydligare definition över vad en ”ytterligare åtgärd” innefattar.

Sammanfattningsvis menar Eneman (ibid s. 145) att fenomenet grooming är ett tydligt exempel på hur modern teknologi kan användas på farliga sätt, och för lagstiftarna utgör ett komplext område som är utmanande att reglera på ett effektivt sätt genom lagstiftning. Det bästa sättet att motverka grooming är enligt Eneman inte genom lagstiftning, utan istället genom att öka människors medvetenhet kring fenomenet, även om det på sätt och vis kan vara klokt att tydligt visa genom lagstiftning att detta är ett beteende som samhället inte accepterar.

I detta sammanhang är det värt att nämna den forskning som tittar på samspelet mellan sociala normer och lagstiftningsåtgärder. Larsson & Månsson (2010) undersöker detta i förhållande till implementeringen av IPRED-lagen. Fokus för studien var att belysa internetanvändares beteende före och efter införandet av lagen. Deras slutsatser pekar på att då lagar såsom denna stiftas, där det råder konflikt mellan de sociala normerna och de rättsliga normerna, vidtas ofta motåtgärder, vilket är att ses som en av lagens dysfunktioner. Vidare belyser Larsson (2011, s. 21ff) i sin avhandling även detta förhållande i relation till copyrightlagar, och menar att det finns ett glapp mellan de sociala och rättsliga normerna. Här ser vi hur ämnet rörande normer och regler förknippat med internet är på framfart inom den rättssociologiska forskningen. Dessa ovannämnda författare ingår, bland flera andra, i en forskargrupp vid namn ”cybernormer”, vars forskning kretsar kring just regler och normer på internet (se www.cybernormer.se).

3.3 Reaktioner på och hanteringen av grooming

Kim-Kwang Raymond Choo (2009) anser att en kriminalisering av vuxnas kontakter med barn i sexuella syften kan ses som en lämplig åtgärd för att skapa en tryggare internetmiljö för barn, men menar att det är svårt att få ner statistiken rörande vuxna som söker kontakt med barn i sexuella syften genom endast rättsliga åtgärder. Således anser Choo att är det viktigare att åtgärda detta problem med hjälp av icke-rättsliga åtgärder. Vad som krävs är samarbete mellan olika samhällsorgan, såsom regeringen, polisen, lärare, sjukvårdspersonal samt även privata organisationer. Många av de hemsidor som barn besöker tillhandahålls av olika typer av företag som för det mesta har vinstdrivande intressen. Här menar Choo att dessa företag bör vid sidan av att lägga sina resurser på att maximera sina intäkter även lägga resurser på att minimera möjligheterna för deras hemsidor att bli använda i olagliga syften.

Yvonne Jewkes (2010, s. 5) närmar sig problematiken på en annorlunda sätt, och ställer sig frågan var de allmänna idéerna och tankarna kring risker förknippat

med barns internetanvändande kommer ifrån. Författaren menar att vi blivit förvirrade angående begreppet barndom samt att vi har väldigt amitiösa idéer och tankar kring barn och sexualitet. I sin artikel *Much ado about nothing? Representations and realities of online soliciting of children*, belyser Jewkes bland annat hur media framställer och reproducerar bilden av den typiska "pedofilen", vilket skapar en uppfattning hos samhällsmedlemmarna att denna typ av beteende online är vanligt förekommande (ibid. s. 13f). Dessutom skapar det enligt Jewkes en överdriven föreställning om allvaret i de risker som barn möter på internet. I media framställs den typiska "pedofilen" som en människa vars egenskaper nästan är av en egen art, annorlunda och främmande i jämförelse med de "normala" samhällsmedlemmarna. Detta bidrar till att det känsliga och obehagliga i sexuella övergrepp mot barn blir lättare att hantera; genom att skapa denna stereotypa "pedofilen", kan allmänheten hålla sig själva isär från individen som framställs i media. Samtidigt upprätthålls idén om en farlig och obehaglig främling. I förlängningen menar Jewkes (ibid. s 16) att detta bidrar till en ovilja att undersöka problematiken kring grooming på ett etiologiskt vis. Trots att rapporteringen i media kring groomingrelaterade brott är relativt hög, menar författaren att allmänheten ändå har en ganska oklar uppfattning om vad problematiken kring grooming egentligen innebär.

Jewkes (ibid.) kritiserar den Engelska groominglagstiftningen på ett liknande sätt som Eneman (se ovan), genom att hävda att det som är kriminaliserat i själva verket inte är en brottslig handling; istället har det blivit kriminellt att tänka eller föreställa sig ett sexuellt övergrepp mot ett barn. Detta bidrar till att det blir svårt för poliser och åklagare att lägga fram tillräckliga bevis för uppsåt.

3.4 Barn och internet

3.4.1 Risker och möjligheter

Sonia Livingstone (2009) diskuterar i sin bok *Children and the internet* de risker och möjligheter som är förknippade med barns internetanvändande, samt hur dessa samspelar. Enligt Livingstone (ibid. s 151) har det parallellt med internets framväxt, utvecklats en rädsla hos allmänheten i förhållande till de faror som barn riskerar att möta då de använder sig av digitala medier. I detta sammanhang tar Livingstone upp tre faktorer som förvärrar denna rädsla. För det första har internet utvecklats och spridits med en sådan hög hastighet att vuxna inte haft tid att anpassa sig. För det andra har det utvecklats en rädsla för det som är nytt, särskilt i takt med att media framställer internet som en arena innefattande risker och hot mot barn som ligger bortom vuxnas kontroll. För det tredje har det uppstått ett slags generationsglapp där barn idag ofta har större kunskap om denna nya teknologi, vilket möjliggör för dem att undvika övervakning och kontroll från de vuxna som finns i deras närhet.

Internet är inte endast förknippat med risker, utan även med möjligheter för barn att kommunicera med andra, att lära sig nya saker och att vara kreativ och

deltagande. Livingstone (ibid. s 170f) menar här att det finns ett samband mellan risker och möjligheter i förhållande till barns internetanvändande (ibid. s. 170). Något som tillsynes verkar vara en möjlighet, såsom att träffa nya vänner via internet, innebär samtidigt en risk att möta någon som har onda avsikter. Likaså kan en enkel informationssökning på internet leda barnet till hemsidor med pornografiskt eller rasisitiskt innehåll. Livingstones forskning (Livingstone, 2009; Livingstone & Haddon, 2009) pekar på ett samband som säger att ju mer ett barn använder sig av internets möjligheter, desto större är chanserna att de ska drabbas av internets risker. På så vis menar författaren att det viktigt att förstå att de risker som förknippas med internet går hand i hand med de möjligheter som förknippas med internet, vilket får konsekvenser för avgörandet av vilka åtgärder som är mest lämpliga för att minska riskerna. Ett försök till att få barn att lära sig säkra internetanvändning, och därmed kunna utnyttja de positiva möjligheter som internet har att erbjuda, leder oundvikligen till att dessa barn även utsätts för fler risker. Att omvänt agera med förbud och restriktioner leder oundvikligen till att antalet positiva möjligheter för barnet minskar (ibid. s 172). I detta sammanhang menar Livingstone att åtgärder bör ta hänsyn till forskning inom området som visar att de barn som i störst uträkning utsätts för risker och riskerar att bli drabbade av dessa, tillhör en minoritet som exempelvis tidigare har drabbats av sexuella övergrepp eller som redan har ett risktagande beteende. Således bör åtgärderna vara mer riktade mot dessa barn i samhället.

3.4.2 Internet ur barnets perspektiv

Medieforkaren Elza Dunkels (2010, s. 38) försöker koppla synen på barn till problem förknippade med deras internetanvändande, och menar att detta har skett i olika vågor där samhället över tid reagerat på olika sätt. Den första vågen handlar om "förundran och förskräckelse", där barn målas upp som ett slags exotisk varelse eftersom de vuxit upp med internet (ibid. s 39). Förskräckelsen kommer av alla de rapporter från media om alla faror som anses vara förknippade med barns internetanvändande, däribland kontakter som leder till sexuella övergrepp. I samband med detta infördes föreläsningar om faror med internet, grupper som vill sälja lösningar på problemen såsom program som sägs kunna filtrera bort det olämpliga från hemmets eller skolans datorer.

Den andra vågens reaktioner var enligt Dunkels (2010, s. 40f) ur ett påfallande vuxenperspektiv. Många studier av kvantitativ karaktär genomfördes för att kartlägga och förstå barns internetanvändande. Dunkels menar att detta är en farlig väg att gå, eftersom det är först genom intervjuer med barn i syfte att förstå hur och varför de använder internet, som man kan konstruera en enkätstudie utan att riskera att befästa de antaganden som redan finns.

Den våg som Dunkels (2010, s. 41f) anser att vi befinner oss i nu, är präglad av att barnet tar större plats i samhället, och där deras rättigheter mer och mer uppmärksammas. I takt med detta har även barnens röster i förhållande till deras internetanvändande börjat uppmärksammas. Detta är enligt Dunkels en process

som förstärks med hjälp av internet som arena för att uttrycka sig och göra sin röst hörd.

Således vill Dunkels även i sin avhandling *Bridging the distance*, dra bort fokus från medias ofta skrämmande bild av barns internetanvändande, genom att istället titta närmre på hur barn själva upplever och hanterar de möjligheter och risker som är förknippade med deras internetanvändande. För att nå kunskap om hur barn använder internet, anser hon att det finns ett behov av att utgå ifrån barns egna upplevelser. Dunkels (2007, s. 20) hittar således inspiration i den moraliska panik som ofta skapas inom media angående det som är nytt; i det här fallet den nya teknologin som innefattar användandet av internet, mobiltelefoner och andra nymodigheter. Användandet av denna nya teknologi bidrar till att det numera finns en ny arena som människor kan använda sig av för att uttrycka sina idéer, tankar och åsikter. När det gäller barn och ungdomars användande av denna nya teknologi, uppstår det en konflikt mellan å ena sidan demokratiska rättigheter och vuxnas vilja att kontrollera och censurera; en vilja som ofta uppstår på grund av dessa mediala moraliska paniker som omger den nya teknologin (ibid).

Genom att intervjua barn har Dunkels (2007, s. 12) sökt finna vilka strategier de använder för att hantera det som de anser vara negativt med internet, samt även sökt ta reda på vad detta negativa ur deras perspektiv är. De slutsatser som Dunkels drar från intervjuerna pekar på att dessa barn i stor grad har en positiv relation till internet. I detta avseende förvånades författaren av att barnen själva, oftast utan hjälp från vuxenvärlden, kommit att utveckla de olika strategierna för att hantera det som de finner negativt. Vidare menar Dunkels (2007, s. 42) att det är viktigt att genom forskning avgöra vilka risker det finns förknippat med barns internetanvändande, samt hur dessa risker ser ut i verkligheten, för att på så sätt undvika att göra antaganden om hur det ser ut. Särskilt när det kommer till utnyttjande av barn över internet anser Dunkels att det är viktigt att de åtgärder som vidtas för att motverka detta grundar sig på kunskap om hur dessa risker ser ut, samt en medvetenhet om att risk som begrepp är kulturellt betingat, vilket innebär att vuxna kan komma att närma sig denna fråga från olika håll.

Inom rättssociologin är ämnet rörande barn och hur de påverkas av rättslig reglering, något som undersökts inom flera forskningsstudier. Anna Sonander (2008) belyser i sin avhandling barnet som brottsoffer, där fokus läggs på hur alla de aktörer som är inblandade i den process då ett barn under 15 år blir offer för ett brott, agerar utifrån den lagstiftning som här gör sig gällande. Ett annat exempel på forskning där relationen mellan barn och rättslig reglering är i fokus, är Eva Friis (2003) avhandling. Denna berör tillämpningen inom socialtjänstens utredningsverksamhet, av de handlingsdirektiv som återfinns i socialtjänstlagen, när det kommer till tvångsomhändertagande av barn. Dessa två avhandlingar är således exempel på den rättssociologiska forskning som sker inom ämnet barn och rättslig reglering.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att ämnet rörande barn och deras relation till internet är ett relativt nytt forskningsområde, samt ett ämne som kan belysas ur flera olika synvinklar. Inom forskningen tycks mycket fokus läggas på medias påverkan, och hur denna påverkan kan ses som en komponent i den komplexa bild av de risker som förknippas med barns internetanvändande

(Dunkels, 2007, 2010; Livingstone, 2009; Jewkes, 2010). En del fokus läggs även på att belysa det problematiska i att vidta straffrättsliga åtgärder för att motverka groomingföreteelsen (Choo, 2009; Eneman, 2010; Jewkes, 2010). Inom det rättssociologiska området framträder ämnet inom forskning om normer och rättslig reglering på internet, samt inom forskning rörande barn och rättslig reglering. Avslutningsvis kan det konstateras av den genomgångna forskning inom detta område, att internet kan ses dels som en arena där barn kan uttrycka sina åsikter och utvecklas i interaktion med andra, och dels som en arena där de riskerar att knyta farliga kontakter med vuxna, eller att medvetet eller omedvetet hamna i situationer där de utsätts för olämpligt innehåll.

4 Metodbeskrivning

4.1 Metodval

Jag är intresserad av att nå ökad förståelse kring lagstiftningens bakomliggande material. För att besvara forskningsfrågorna kommer denna studie med hjälp av kvalitativ textanalys titta närmre på hur regeringen och remissinstanserna argumenterar för att lagen ska fylla den funktion som avses. Fokus kommer även läggas vid de överväganden och den argumentation som görs rörande lagstiftningens utformning samt det uttalade syftet med lagstiftningen. I det följande ges en beskrivning av den metod som valts för att finna svar på dessa frågor.

Vi möts nästan dagligen av olika försök att bli övertygade genom argumentation; politiker, samhällsdebattörer, företag osv. försöker ständigt övertyga oss till att ta ställning för eller emot något. Med hjälp av argumentationsanalys är det möjligt att skapa en överblick över argumentationen i en viss text, genom att kartlägga de argument som förs. Genom att sedan värdera dessa arguments beviskraft kan vi även avgöra om ett visst argument verkligen stärker eller motsäger ett visst påstående (Bergström & Boréus, 2005, s. 89). Således kan argumentationsanalys som metod ge oss en bättre förståelse kring en debatt eller diskussion, och särskilt genom värdering av argumenten öppna upp för vidare analys av texten i fråga. För att finna svar på mina forskningsfrågor har jag således valt att genomföra en argumentationsanalys av utvalda delar av propositionen som ligger till grund för lagstiftningen samt remissyttranden (se mer om val av material under avsnitt 4.2). Som nämnts tidigare är syftet med denna studie att, ur ett maktperspektiv, utröna om det finns några andra uttalade syften bakom lagstiftningen. Därav kommer endast en beskrivande analys genomföras, för att kartlägga de argument som förs angående behovet av lagstiftningen och det uttalade syftet att lagen skall erbjuda ett förstärkt skydd för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp. Den argumentation som förs rörande lagens utformning och huruvida lagen kan fylla den funktion som avses eller ej, kommer även kartläggas. Därefter värderas argumentationen mot bakgrund av Mathiesens framställning av rättens manifesta och latenta funktioner samt Foucaults teori om makt, kunskap och styrningsmentalitet. I det följande kommer jag gå djupare in på genomförandet av den beskrivande argumentationsanalysen.

4.2 Tillvägagångssätt

I den beskrivande analysen görs en rekonstruktion av argumentationen. Detta är viktigt eftersom argumentationen i text aldrig förekommer avskilt, utan utgör oftast endast en del av texten. Här läggs således fokus på att urskilja de olika argument som stärker eller motsäger ett visst påstående (Bergström & Boréus, 2005, s 91). Jag har valt att använda mig av Naess *pro et contra-analys*. Detta är en modell som anger hur struktureringen av argumentationen i en text skall gå till, och som ger en bra grund för att vidare öppna upp för djupare analys av argumentationen. Modellen går ut på att finna en eller flera teser i en text, för att sedan finna de argument som anges för eller emot tesen eller teserna (ibid s. 93). Själva tesen är det påstående som textförfattaren argumenterar för eller emot, vilket innebär att den aldrig kan användas som ett argument för eller emot ett annat påstående. Det kan ibland vara svårt att urskilja teser i en text. För att underlätta krävs det ofta att preciserande tolkningar av olika satser görs, eller att dela upp vissa satser på så sätt att flera teser går att urskiljas. En sammanfattning av flera satser till ett enda påstående, kan även krävas då texten innehåller många upprepningar (ibid s. 98f). Således har jag på detta sätt sökt finna de olika teser som författaren eller författarna med hjälp av argumentation försöker stärka eller undergräva, med särskilt fokus på de teser eller påståenden som uttrycker något om behovet och utformningen av lagstiftningen.

Nästa steg i den beskrivande analysen går ut på att finna de argument som är stärker respektive försvagar tesen eller teserna. Ett argument kännetecknas av att det antingen talar för (pro-argument) eller emot (contra-argument) en viss tes eller ett visst argument. Således kan ett pro- eller contraargument antingen stärka eller undergräva tesen direkt, eller något annat argument som förekommer i texten. Ett pro-argument som stärker tesen direkt kallas för argument av första ordningen, och betecknas ”P1, P2, P3...”, och ett contra-argument som undergräver tesen är även det ett argument av första ordningen, och betecknas ”C1, C2, C3...”. Ett argument som relaterar till ett argument av första ordningen kallas för argument av andra ordningen. Således är P1P2 det första argumentet av andra ordningen som sträcker det andra argumentet av första ordningen som stärker tesen. C1P2 betecknar det första contra-argumentet som undergräver det andra argumentet som stärker tesen. De siffror som anges är endast till för att skilja mellan olika argument, och anger därmed inte att exempelvis P1 är ett viktigare eller bättre argument än P2 (ibid. s 101).

Utöver pro- och contraargument kan det även finnas argument som talar för eller emot relevansen hos argument. Argument som talar för relevansen betecknas ”F”, och argument som talar mot relevansen betecknas ”M”. Således är ”FP1” ett argument för relevansen hos argumentet P1 (Björnsson et. al. 2009, s 62f). I den beskrivande argumentationsanalysen är det viktigt att ta med samtliga argument, samt att göra en rimlig tolkning av dessa argument (ibid. s. 135).

4.3 Metoddiskussion

Det hade varit möjligt att besvara forskningsfrågorna med hjälp av andra metoder. Ett alternativ hade varit att intervjua några av de personer som arbetat med framtagningen av lagstiftningens bakomliggande material, samt de politiker som antagit lagstiftningen. Enligt May (2001, s 148) är intervjuer att fördedra då intresset ligger vid individers specifika åsikter, tankar och upplevelser rörande ett visst ämne. Intervjuer med ovannämnda personer skulle således kunna bidra med att skapa ökad förståelse kring de tankar och idéer som styrde dem i deras arbete med lagförslaget. Det betydande i denna studie är bakgrunden till lagstiftningen, med fokus på dess bakomliggande uttalade och outtalade syften. Genom att använda dokumentforskning som metod kan en mer generaliserande bild ges av dessa bakomliggande uttalade och outtalade syften. Ett annat skäl till att intervjuer som metod är att ses som mindre lämplig är det faktum att dessa personer kan tänkas vara ovilliga till att ställa upp på en intervju. Intervjuer med personer som kommit i kontakt med lagen på olika sätt, så som åklagare, domare, poliser eller brottsoffer hade dock kunnat användas som komplement till dokumentforskningen. Anledningen till att detta inte gjordes är dels på grund av att argumentationsanalys är en tidskrävande metod, och dels att denna undersökning begränsas av en snäv tidsram. Det hade varit intressant att även studera lagens tillämpning i praktiken, med fokus på domstolarnas bedömningar i rättsalen. Dock skapar det faktum att lagen endast tillämpats ett fåtal gånger begränsningar vad gäller studiet av dess tillämpning i praktiken.

4.4 Urval

Urvalet har begränsats till propositionen benämnd *Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften* (Prop. 2008/09:149), samt en sammanställning av remissyttranden till Departementspromemorian benämnd *Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften* (Ds. 2007:13). Propositionen lämpar sig som material då den innehåller noggranna beskrivningar av regeringens motiveringar, argument och resonemang kring behovet och utformningen av lagstiftningen. För att sätta propositionen i ett sammanhang görs en beskrivning i kapitel 2 av innehållet i lagstiftningen, promemorian och den utredning som regeringen beställt av BRÅ. Detta görs för att tydliggöra den kontext som propositionen befinner sig i; som en viktig del i det omfattande utredningsarbete som föregick lagstiftningsåtgärden. Remissvaren anses lämpliga som material då de innehåller argument och resonemang som sedan beaktats i propositionen. Valet av material gjordes efter noggrann genomläsning av det bakomliggande materialet till lagstiftningen. Eftersom intresset ligger vid att studera de argument och resonemang som fördes kring lagstiftningens behov och effektivitet, valdes propositionen och remissvaren ut då de ansågs vara relevanta i förhållande till detta. De är även lämpliga eftersom

propositionen beaktar svaren från remissinstanserna. Således förs det en s a s indirekt diskussion mellan regeringen och instanserna, vilket kan belysa de överväganden som i propositionen görs i förhållande till lagens ufromning.

4.5 Vetenskapsteori

Eftersom den typ av textanalys som jag genomför till stor del handlar om att tolka och förstå det som står skrivet, hamnar mitt tillvägagångssätt inom den hermeneutiska traditionen. Enligt Bryman (2008, s. 507) skall man som forskare inom denna tradition sträva efter tolka texterna utifrån det perspektiv som texternas författare haft. Detta innebär att jag som forskare skall vara uppmärksam och inbegripen i den kontext som texten befinner sig i, samt göra tolkningar av texten utifrån det perspektiv som författaren haft. Till skillnad från exempelvis empirismen och positivismen, är det viktiga inom hermeneutiken att skapa förståelse genom att engagera sig i en tolkningsprocess där forskaren på ett positivt sätt ses som en del av ”den sociala värld de studerar” (May, 2001 s. 220). Således spelar även min egen förförståelse en viktig roll i denna tolkningsprocess, där jag strävar efter att vara medveten om hur min egen förförståelse ser ut och hur denna skiljer sig från det som jag återfinner i texterna. Då jag närmar mig de texter som studeras är jag medveten om min roll som forskare och min egen förförståelse. En noggrann genomläsning av lagstiftningens bakomliggande material har genomförts, för att jag som forskare ska bli inbegripen i den kontext som texterna befinner sig i. Detta skapar större förståelse för det perspektiv som textförfattaren haft, vilket i sin tur underlättar för att göra rimliga tolkningar av texterna. Vad gäller förförståelsen anser jag att detta inte är något problem, eftersom jag varit uppmärksam på hur mina egna värderingar och erfarenheter kan komma att påverka tolkningen av texterna.

4.6 Reliabilitet och validitet

Enligt bryman (ibid. s. 351ff) råder det en del oenighet kring huruvida kriterierna *validitet* och *reliabilitet* är lämpliga att ställa upp för den kvalitativa forskningen. Dessa begrepp ses som mer anpassade för kvantitativ forskning, vilket blir särskilt tydligt vad gäller begreppet validitet, då detta hänvisar till mätning av någon form. Inom kvalitativ forskning blir det därmed svårt att uttala sig om validiteten, eftersom själva mätningen inte är i fokus för dessa studier. Mot bakgrund av detta anses det lämpligare att inom kvalitativ forskning tala om *tillförlitlighet*. Tillförlitligheten delas vidare upp i fyra olika kategorier. Trovärdighet, vilket motsvarar den interna validiteten och överförbarhet, vilket motsvarar den externa

validiteten. Pålitlighet motsvarar reliabilitet och ”en möjlighet att styrka och konfirmera” motsvarar objektivitet (ibid. s. 353). För min studie blir det relevant att tala om överförbarhet eller extern validitet, samt möjligheten att styrka och konfirmera.

Överförbarheten handlar om huruvida resultaten av studien är möjliga att överföra till en annan miljö. Författaren ska således sträva efter tydlighet genom ”täta beskrivningar” (ibid. s. 355). Detta motsvarar delvis extern validitet, som ses som en bedömning av resultatets generaliserbarhet. Eftersom min studie berör en lagstiftning, kan den sägas vara bunden till och beroende av den juridiska och sociala kontext den befinner sig i, vilket gör det svårt att hävda att resultaten är generaliserbara. Det blir således svårt att hävda att liknande resultat kan uppnås vid studiet av en lagstiftning som befinner sig i en annan kontext. Mina resultat kan snarare ses som en antydning om hur det är i förhållande till den lagstiftning som studeras, och därmed inte som en antydning gällande andra lagstiftningar. Vad gäller överförbarheten, har jag strävat efter att tydligt beskriva den juridiska och sociala kontext som lagstiftningen befinner sig i. Jag har även strävat efter att göra en noggrann redogörelse för de dokument och de delar av dokument som jag valt att använda som empiri.

Min egen förståelse och mening är något som rör möjligheten att styrka och konfirmera (ibid. s. 355f). Eftersom min egen förståelse inom ämnet kan påverka hur jag närmar mig de texter som studeras, har jag ovan redogjort för min egen förståelse inom ämnet, och även hur denna förståelse placeras inom den hermeneutiska traditionen. Vidare kommer jag sträva efter att tolka texterna utifrån det perspektiv som författaren haft, samt att sträva efter att göra så rimliga tolkningar som möjligt, för att på så sätt stärka studiens reliabilitet.

4.7 Etiska överväganden

Etikfrågor vid Lunds universitet – en vägledning, anger de särskilda regler och stadgar som gäller vid Lunds universitet angående forskningsetik. En etikprövning blir aktuell då det ämne som studeras är känsligt, och då värdigheter och rättigheter hos de individer som deltar i undersökningen riskeras att kränkas (www.lu.se). Trots att det ämne som studeras, sexualbrott mot barn, är känsligt, krävs det i denna studie ingen etikprövning, eftersom det som studeras är dokument och inte personer. Enligt Bryman (2011, s 131) handlar etiska överväganden inom forskning om ”frivillighet, integritet, konfidentialitet och anonymitet” hos de personer som medverkar i studien. Eftersom det som studeras är offentliga dokument, och då inga personer medverkat i min studie, blir dessa överväganden inte aktuella.

5 Teoretiska utgångspunkter

Denna studie präglas av ett induktivt arbetssätt, vilket innebär att de teorier som valts har härletts utifrån det resultat som materialet visar på (May, 2010 s. 47; Bryman 2011, s. 28f). De teoretiska begrepp som nedan presenteras har således valts då de kan förklara det mönster som uppstår i argumentationsanalysen, och därigenom belysa lagstiftningens bakomliggande syften ur ett maktperspektiv. Mathiesens framställning av rättens manifesta och latenta funktioner, grundar sig på Mertons idéer om dessa funktioner och hur de kan användas för att förklara olika sociala fenomen (Andersen & Kaspersen 2007, s. 195f; Mathiesen 2005, s. 70f). Mathiesen använder således dessa begrepp med rätten som utgångspunkt, för att belysa rättens inverkan på andra samhällsförhållanden. I ett vidare perspektiv menar Mathiesen att rätt och makt samspelar på ett komplext sätt. För att förstå lagstiftningens bakomliggande syften ur ett maktperspektiv kommer här Foucaults begrepp makt, kunskap och styrningsmentalitet även användas som teoretiskt ramverk.

5.1 Rättens manifesta och latenta funktioner

Som nämndes tidigare är jag ur ett rättssociologiskt perspektiv intresserad av att studera lagstiftningens bakomliggande syften, samt att försöka belysa det glapp som tycks finnas mellan lagen så som den är skriven och lagen så som den förhåller sig till praktiken. För att finna svar på frågan rörande lagstiftningens eventuella outtalade bakomliggande syften och hur dessa ser ut, kommer Mathiesens (2005, s. 29ff) framställning av rättens inverkan på andra samhällsförhållanden, med fokus på rättens manifesta och latenta funktioner, användas som teoretisk utgångspunkt. Lagstiftningens bakomliggande syften kan med Mathiesens terminologi översättas till rättens manifesta och latenta funktioner, där de manifesta ses som de uttalade och de latenta som outtalade syften.

Då intresset ligger vid frågan om rättens inverkan på andra samhällsförhållanden, har man enligt Mathiesen (ibid.) rätten som utgångspunkt, vilket innebär att fokus ligger på rättens manifesta respektive latenta funktioner. Innan jag går in närmare på vad dessa två funktioner innebär, blir det relevant att säga något om det perspektiv på rätten inom vilket Mathiesen placerar redovisningen om dessa funktioner.

Begreppet ”rätt” kan enligt Mathiesen (ibid. s 23f) definieras på olika sätt, där denna definition blir beroende av ur vilken synvinkel man väljer att belysa rätten. För det första inkluderar rätten inte bara alla de lagar som ingår i lagböckerna,

utan även de myndigheter och institutioner som ansvarar för tillämpningen, och tillsynen av efterlevnaden av dessa lagar. Sedvanerätten kan även komma att inkluderas i denna definition; i det följande blir detta dock inte särskilt relevant. För det andra menar Mathiesen (ibid. s. 25) att begreppet ”rätt” även kan definieras utifrån det system som rätten utgör, dvs. ett system vari de formella lagarna, myndigheter och institutioner samt sedvanerätten alla ses som viktiga komponenter. Dessa komponenter utgör således detta system, som styrs av inre krafter i form av olika processer och växelverkan mellan dessa olika komponenter. Det viktigaste i detta perspektiv på rätten kan sägas vara synen på rätten som ”en komponent i en sammansatt social enhet” (ibid. s. 31). Således ses lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte ses som en del av rätten, i form av en formell lag, och även som en komponent i den sociala kontext som den befinner sig i. Då Mathiesen talar om lagens ”verkningar”, syftar han således till den process där lagen verkar genom samhällsmedlemmarnas tankar och uppfattningar om den. Dessa verkningar skall även ses i ljuset av den kontext rätten befinner sig i, vilket innebär att samhällsmedlemmarna som lagen verkar på, har en antingen medveten eller omedveten motivation i förhållande till lagen. Det är därmed genom denna motivationsprocess hos de individer som lagen verkar på, som rättens funktioner kan synliggöras och definieras (ibid. s. 30f).

De manifesta och latent funktionerna kallar Mathiesen (ibid. s. 29f) även för rättens *åsyftade* och *icke-åsyftade* verkningar. De åsyftade verkningarna hänvisar oftast till de uttalade målen som ligger bakom en viss rättslig åtgärd. Dessa mål kan vara noggrant specificerade, eller endast uttryckta i form av ideal. Ibland är åtgärdernas mål eller syften outtalade eller vagt preciserade, och ibland kan det även hända att två olika målsättningar står i konflikt med varandra. Inte oväntat leder detta till att en konkretisering av målen eller syftena bakom en viss åtgärd blir svårtolkade. De icke åsyftade verkningarna blir här ännu svårare att urskilja, eftersom en verkning kan befinna sig på gränsen mellan åsyftad och icke åsyftad, vilket innebär att verkningar kan vara *mer eller mindre* åsyftad eller icke åsyftad (ibid. s. 67f). Mathiesen menar att det är en gradfråga, och urskiljer fyra olika kategorier av verkningar:

”...från verkningar som är åsyftade av stora och mäktiga grupper som har inflytande på lagstiftningen, även om de inte deltar uttryckligen, via verkningar som är åsyftade av vissa intressegrupper i samhället men i stort sett är icke åsyftade och till verkningar som överhuvudtaget inte är åsyftade vare sig majoriteten eller ens någon. Tillsammans med de uttalat åsyftade verkningarna, som vi redan behandlat, skulle vi därmed ha fått fram fyra stora och grova kategorier av verkningar.” (ibid. s. 68)

Mathiesen (ibid. s. 30) menar således att det är kan vara svårt att urskilja en åtgärds icke åsyftade verkningar, vilket innebär att en precisering av dem kräver spekulerande forskning. Denna typ av forskning, som präglas av en spekulerande framställning, menar Mathiesen kan vara viktig för utforskningen av rättens icke åsyftade verkningar och som utgör en aktuell problemställning inom rättssociologin. Som exempel på sådan spekulerande och tolkande forskning kan

Matheiens framställning av fängelsestraffets latent funktioner ges. Det går, Enligt Mathiesen (ibid. s 73) att urskilja tre latent eller icke åsyftade funktioner hos fängelsestraffet. Den första kallar Mathiesen för fängelsestraffets *renhållningsfunktion*, där avvikande individer genom inspärning hålls avskilda från samhället. Fängelsets *avledande funktion* menar Mathiesen bidrar till att dölja de verkliga farorna i samhället genom att placera ”de små” i fängelset, vilket ger intrycket att det är dessa individer som är de farliga i vårt samhälle och drar bort fokus från de större farorna med exempelvis naturföreningar eller arbetares ofta hälsofarliga arbetsförhållanden. Den sista funktionen utgörs av en *handlingsfunktion* för myndigheterna; genom att placera en kriminell individ i fängelse, eller genom att sätta igång åtgärdsprogram, förmedlar myndigheterna ett intryck av att någonting görs åt problemet med kriminalitet.

Här ges exempel på hur ett tolkande perspektiv kan användas för att förstå rättens latent eller icke åsyftade funktioner. Särskilt tydligt blir detta tolkande då vi ser till Mathiesens *renhållningsfunktion*, som kan sägas vara på gränsen till långsökt, men som ändå ger exempel på hur sådana tolkningar kan användas för att belysa annars dolda mekanismer. På ett liknande sätt ämnar jag i min analys även anta detta tolkande perspektiv, i kombination med Foucaults maktbegrepp, för att undersöka de latent funktioner som möjligen kan ligga bakom groominglagstiftningen. På så vis ämnar jag begripliggöra lagstiftningen ur ett större rättssociologiskt perspektiv.

5.2 Foucault om makt, kunskap och styrningsmentalitet

Den franska filosofen Michel Foucault ägnade en stor del av sin forskning till studiet av makt (Andersen & Kaspersen, 2007, s. 254f). Makt är i Foucaults (2003, s. 32) mening inget som kan innehas, utan skall snarare ses som ett slags grundläggande kraft som när den verkar är föränderlig och inte lokaliserad till någon specifik person eller del av samhället. Således menar Foucault att ”makt är något man utövar snarare än besitter” (ibid). Makt ska förstås som kraft som sprider sig genom hela samhället, genom alla sociala relationer, och som görs synlig först då den verkar. Foucault talar här om maktens mikrofysik, för att förklara hur den verkar och hur den är integrerad i samhällets alla delar. Denna maktens mikrofysik, som grundar sig på vetandet om kroppen och hur den kan behärskas, utnyttjas av samhällets institutioner som på så vis reproducerar makten och maktrelationer genom att absorbera, samordna och sprida den (Andersen & Kaspersen, 2007 s. 256; Foucault 2003, s. 31).

Vidare menar Foucault (2003, s. 33) att makt skapar vetande, och att dessa två förutsätter varandra. För att ett maktförhållande ska föreligga krävs det således att det skapas ett område av vetande, samtidigt som ett område av vetande kräver att ett maktförhållande skapas. Den moderna tiden präglas av en ständig jakt efter

kunskap och sanningar, där människan i detta sammanhang ses som vetandets främsta objekt, men på samma gång även som ett subjekt i denna kunskapsprocess (Andersen & Kaspersen, 2007, s. 256). Enligt Foucault (2003, s. 33) är människan som subjekt i detta avseende inte en kunskapsproducent, utan snarare är det den förening som makt-kunskap utgör och de processer och motsättningar som den går igenom som blir avgörande för hur kunskapen karakteriseras och inom vilka områden den befinner sig i.

Foucault kom att vid sidan av sina idéer om makt och kunskap, formulera ett styrningsbegrepp: *governmentality*, eller styrningsmentalitet. Denna styrningsmentalitet menade Foucault är avgörande för det moderna samhällets maktutövning, och tar avstamp i idéer om rationella och kalkylerande handlingar, som syftar till att förändra eller leda människors handlingar och sätt att tänka. Denna styrningsmentalitet präglar inte bara det politiska området, utan även olika sociala områden såsom familjen. Med detta styrningsbegrepp sammanväver Foucault makt, kunskap och styrning, genom att lyfta fram problematiseringen som en särskild typ av kunskap som präglar det moderna samhällets styrningsrationalitet (Andersen & Kaspersen, 2007, s. 258f). Styrningsmentalitet kan således sammanfattas som ”praktiker och tekniker för intervention och framställning av verkligheten” (ibid. s. 259). Den kunskapsform som problematiserandet utgör, syftar till att ordna, klassificera och strukturera verkligheten, vilket i sin tur styftar till att genom intervention förändra och reformera.

Enligt Wickham (2002, s. 249f) har Foucault i sina verk inte behandlat rätten exklusivt, utan har istället försökt använda rätten i syfte att belysa makt och maktförhållanden. Wickham (ibid. s. 262ff) ger exempel på hur Foucault integrerar rätten med styrningsmentalitet, och menar att rätten bör ses som ett verktyg som möjliggör för styrning. Foucault menade således det finns ett slags staffrättslig rationalitet, där olika tekniker för styrning av individers handlingar och beteende skapas, och som inte bara gör sig gällande i fängelser, utan även i skolor, i det militära och på arbetsplatsen. Detta ska ses i ljuset av den styrningsmentalitet som enligt Foucault förutsätter inte bara rationalitet utan även strategiskt handlande. För att göra kopplingar till rätten, blir styrning här en fråga om taktik, där själva lagen i sig blir mindre framträdande, föutom då den används som en del i ett taktiskt eller strategiskt tänkande för möjliggörandet av styrning. I takt med att det moderna samhället vuxit fram, har lagen kommit att bli ett sätt begränsa och kontrollera individers möjligheter till att fullfölja sina intressen, i synnerhet sina ekonomiska intressen (ibid. s. 263f).

Foucaults sätt att betrakta makt och hur makt relaterar till rätten kan på många sätt vara svår att tolka. Här handlar det i synnerhet om hur makt och kunskap relaterar till varandra, och hur kunskapsutveckling kan sägas underbygga rätten genom att möjliggöra för en ökad kontroll och styrning av samhällets individer (Wickham, 2002 s. 259; Andersen & Kaspersen, 2007, s. 258f).

Som nämdes tidigare är jag intresserad av att belysa rättens manifesta och latent funktioner, och även ur Foucaults maktperspektiv, för att undersöka bakgrunden till stiftandet av lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte. Foucault och Mathiesens sätt att betrakta rätten och olika maktförhållanden kan här

sammanföras, genom att peka på vad de har gemensamt. De försöker båda skapa förståelse om verkligheten genom tolkningar utifrån makt, resurser och utsatta gruppers position. Hos Mathiesen tydliggörs detta i redogörelsen för fängelsestraffets latenta funktioner, men även då han hävdar att rätten och rättsskipningen kan ses som ett resultat av maktkamper mellan olika intressegrupper (Mathiesen, 2005 s. 123f). Detta innebär att stiftandet av en lag kan på ytan se ut att skett oproblematiskt och utan konflikter eller oenighet, men under ytan kan det dölja sig mer eller mindre latenta funktioner, som ett resultat av dessa maktförhållanden.

6 Resultat av argumentationsanalys

I det följande kommer resultatet av argumentationsanalysen återges. För att underlätta för läsaren kommer här ges en beskrivning av vad resultatet säger och pekar på, där citat ur argumentationsanalysen kommer användas för att exemplifiera och belysa olika delar ur resultatet. Under bilaga 1 återfinns den beskrivande argumentationsanalysen i sin helhet. Inledningsvis återges en sammanfattning av resultatet, vilket följs av en mer noggrann beskrivning med citat ur argumentationsanalysen.

Argumentationsanalysen syftar till att rekonstruera argumentationen i de dokument som valts ut. Argumentationen som analyserades kan strängt taget delas upp i två delar. Den första delen behandlar två olika teser, där argumentationen kretsar kring huruvida det finns ett behov av att vidta lagstiftningsåtgärder eller ej, samt om lagstiftningsåtgärden kan sägas fylla den funktion som den avser. Den andra delen kan ses som ett resultat av den första delen, där det argumenteras för att straffansvar bör inträda vid en senare tidpunkt än den föreslagna. Här blir det tydligt att det tagits hänsyn till de remissinstanser som ställer sig kritiska till lagstiftningens utformning.

Analysens första tes lyder: ”det finns ett behov av att vidta lagstiftningsåtgärder för att ytterligare förstärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp vid fysiska sammanträffanden”. Detta påstående återfinns i lagens proposition (prop. 2008/09:149), och de argument som förs i samband med påståendet är tagna ur propositionen samt remissvar från ett antal remissinstanser där behovet av lagstiftningsåtgärden diskuteras. Remissvaren är således svaren på den promemoria (DS 2007:11) som skickades ut på remiss, och i propositionen (prop. 2008/09:149) diskuteras och behandlas dessa remissvar.

Den argumentation som stödjer den första tesen är genomgående positiv till lagförslaget, där mycket fokus läggs på den forskning gjord av BRÅ som visar att ”det står klart att barn utsätts för sexuella övergrepp som föregåtts av kontakter framförallt via internet” (**P₁**). Trots att forskningen inte anger i hur stor utsträckning detta förekommer, argumenteras det för att det är ett problem i dagens samhälle. Internets snabba framväxt lyfts fram som innebärande nya faror för barn att knyta olämpliga kontakter med vuxna, där den tekniska utvecklingen beskrivs som ”särskilt farlig” (**FP₂**), då det numera finns fler och nya möjligheter för vuxna att kontakta barn i syfte att vid ett senare tillfälle förgripa sig sexuellt på dem. Vidare anses den dåvarande lagstiftningen (innan BrB 6 kap. 10 a§ ikraftträdande) inte vara tillräcklig för att skydda barn mot dessa typer av övergrepp. Det finns således ett behov av att ”vid ett tidigare stadium” (**P₃**) kunna ingripa mot dessa gärningsmän, eftersom det enligt den dåvarande lagstiftningen endast gick att ingripa ”då ett sexuellt närmande redan påbörjats av

gärningsmannen” (**FP₁P₃**). Här tas även den förväntade normativa effekten av lagstiftningen upp som argument för behovet av lagstiftningen: ”ur det utsatta barnets, liksom dess föräldrars, perspektiv är det en styrka att kunna markera att ’detta är förbjudet’”(P₁P₄).

Argumentationsanalysens andra tes lyder som följande: ” Den föreslagna lagstiftningsåtgärden kan inte fylla den funktion som avses”. Argumentationen i anknytning till denna tes är tagna ur remissvaren från de tre instanser som avstyrkte lagförslaget. Dessa instanser är således kritiska till lagförslaget, och argumenterar för att den dåvarande lagstiftningen redan täcker det straffbara området. Här uttrycks stor tveksamhet och förvirring rörande lagförslagets egentliga innebörd, och vad det egentligen är som är kriminaliserat. Sveriges Advokatsamfund menar att kriminalisering ”tar sikte på en möjlig risk för att ett barn kommer till skada genom den vuxnes agerande ” (P₁P₂) och pekar på att detta kan likställas med en kriminalisering av en brottslig tanke eller avsikt, vilket inte är förenligt med vår rättstradition. Juridiska fakultetstyrelsen vid Lunds universitet riktar liknande kritik mot lagförslaget, och menar att ”förslaget är ett långt gående steg på ett känsligt område mot vad som kan kallas en preventionistisk straffrätt” (P₃) och ifrågasätter därmed den rättspolitiska intentionen bakom lagförslaget. Det kunskapsunderlag som tagits fram som bakgrund till lagförslaget anses av RFSU vara för litet. Det anses krävas mer kunskap rörande hur dessa kontakter ser ut för att kunna avgöra om det verkligen finns ett behov av en lagstiftning, samt för att kunna avgöra en lämplig utformning av denna lagstiftning.

I denna tes tas den huvudsakliga kritik som riktas mot lagförslaget upp. Här handlar det i stort om tveksamheter kring utformningen av lagen, där det tycks finnas en förvirring kring vad det är som är kriminaliserat; en verklig brottslig handling, eller endast en tanke eller avsikt? Kritik riktas mot det kunskapsunderlag som förslaget vilar på, där det anses att avgörandet av utformningen av lagen kräver mer kunskap och erfarenhet om hur dessa kontakter ser ut.

Den tredje och sista tesen är tagen ur propositionen och lyder som följande: ”straffansvarets inträde bör förläggas till en senare tidpunkt än den som följer av promemorians förslag – då gärningsmannens brottsliga avsikt kommit till uttryck i ett efterföljande handlande”. Här har regeringen beaktat den kritik som riktats mot lagförslaget. Således är de ense med remissinstanserna om de tveksamheter som rör kriminaliserandet av en brottslig tanke eller avsikt. Här fattas beslutet att lägga till ytterligare ett rekvisit, för att på så vis förhindra det juridiskt tveksamma i att kriminalisera en brottslig avsikt eller tanke. Kravet på att gärningsmannen för straffansvar ska ha vidtagit en ytterligare åtgärd, för att möjliggöra ett möte med barnet, läggs till. I den utformning som promemorian föreslog, vilket remissinstanserna riktade kritik mot, ansågs straffansvar inträda redan då den vuxne manifesterar sitt syfte att förgripa sig sexuellt på ett barn genom att ha kontakt med barnet. I propositionen anses tillägget av ett ytterligare rekvisit medföra ”en större precision i fråga om de objektiva gärningsrekvisiten” (P₃) vilket anses bidra till att det blir ” tydligare för envar vad som egentligen är att anse som brottsligt” (P₁P₃). Genom att vidta en ytterligare åtgärd, exempelvis

genom att boka en tågbiljett eller ett hotellrum, anses den brottsliga avsikten lättare kunna styrkas eftersom gärningsmannen ”visar att han eller hon bestämt sig för att vid ett möte genomföra sexuella övergrepp mot barnet” (FP₁). Detta anses även bidra till underlättningar vad gäller rättsliga ingripanden och lagföringar av gärningsmannen.

Sammanfattningsvis visar resultatet de överväganden som gjorts i förhållande till utformningen och behovet av lagstiftningen. Det argumenteras för att det finns ett behov av att vidta lagstiftningsåtgärder för att ytterligare skydda barn mot att utsättas för sexuella övergrepp, med motiveringen att dessa typer av kontakter utgör ett problem i dagens samhälle särskilt med tanke på den tekniska utveckling som skett innebärande nya möjligheter för kommunikation. Större delen av den kritik som riktas mot lagförslaget handlar om det vanskliga i att kriminalisera en brottslig tanke eller avsikt, samt det faktum att detta är ett relativt nytt och outforskat område, vilket medför svårigheter gällande utformningen av en lämplig åtgärd. Kritiken beaktas i propositionen, och får till följd av att ytterligare ett rekvisit läggs till, i syfte att säkra den brottsliga avsikten och därmed skapa klarhet över vad det egentligen är som är kriminaliserat.

7 Analyskapitel

Syftet med denna uppsats är att genom argumentationsanalysen nå ökad förståelse kring de bakomliggande syften till stiftandet av lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte. Det resultat som presenterades i föregående kapitel visar de överväganden som gjorts avseende lagens utformning, dess potential att uppfylla den funktion som avses samt även behovet av lagstiftningen. För att besvara forskningsfrågorna kommer det mönster som uppstår i resultatet analyseras utifrån de valda teoretiska begreppen.

Här är det värt att nämna att det inte är möjligt att dra några logiska slutsatser om hur någonting verkligen förhåller sig ur en sats som uttrycker ett påstående om hur någonting *bör* vara eller hur någon *bör* handla (Peczenik & Reidhav, 2006, s. 69ff). Därav kommer de ”böra” satser som återfinns i argumentationen inte ses som sanningsvärda, utan snarare som varken sanna eller falska. Värt att åter poängtera är även att den värderande analysen inte gör anspråk på att vara objektiv, utan påverkas i stort av forskarens egna förutsättningar i form av värderingar, åsikter och förkunskaper (Björnsson m.fl., 2009). Således är själva tolkningen central för analysen av mitt material.

7.1 Lagens manifesta och latenta funktioner

Jag är intresserad av att belysa argumentationen utifrån ett rättssociologiskt perspektiv, med fokus på rättens manifesta och latenta funktioner. Som nämnts tidigare menar Mathiesen (2005, s 29 f) att en rättslig åtgärd kan ha både manifesta och latenta verkningar. Eftersom dessa verkningar, i synnerhet de latenta, inte alltid är lätta att formulera, krävs det således att en tolkning görs. Som nämndes i presentationen av de teoretiska utgångspunkterna, handlar det här om ett kritiskt tolkande perspektiv, där jag genom argumentationsanalysen får möjlighet att nå en djupare förståelse. För att utröna om det med hjälp av argumentationsanalysen är möjligt att finna några uttalade bakomliggande syften till lagstiftningen, och hur dessa i så fall ser ut kommer således Mathiesens framställning av lagens manifesta

De manifesta verkningarna är enligt Mathiesen (ibid. s. 29) ofta de uttalade målen som ligger bakom en viss åtgärd. Mot bakgrund av detta anser jag att det uttalade målet med införandet av lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte är att stärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp. Detta tydliggörs i argumentationen som förs för den första tesen (**tes₁**), där det flitigt argumenteras för att lagstiftningen kan erbjuda detta förstärkta skydd. Genomgående för denna argumentation anser jag vara att det uttrycks en välvilja;

det viktigaste är att barnen i dagens moderna samhälle ska erbjudas ett tillräckligt skydd mot att utsättas för sexualbrott. Om vi ser till det argument som läggs fram av Barnombudsmannen blir detta väldigt tydligt. Denne påpekar att ett införande av lagen kan bidra till att de farliga skadeverkningar som sexualbrott leder till för barnet kan förhindras i tid. Argumentet som rör den normativa effekt som lagstiftningen kan leda till ger också exempel på denna välvilja. Här handlar det mer om ett slags önskvärd förvandling i människors sätt att tänka kring företeelsen; ett slags uppvaknande i frågan om barns användning av internet, samt i fråga om ett beteende som inte är acceptabelt. Lagstiftningen ses här som ett verktyg för att åstadkomma detta. Således anser jag att den manifesta funktion som lagstiftningen ger uttryck för är att ytterligare skydda barn, vilken tycks ligga inbäddad i denna ovan beskrivna välvilja. Vad som utkristalliserats är i min mening ett uttalat syfte att fastställa att dessa handlingar mot barn inte är acceptabla, något som kan anses gå i linje med vad allmänheten anser i denna fråga. Detta kan förtydligas genom att kopplas till det Dunkels (2010, s. 41f) säger angående den tid vi befinner oss i nu, där barnet ges mer plats i samhället och vars röst gör sig mer hörd. Här kan det tänkas att i takt med att barnet ges mer plats i samhället och blir mer delaktig till följd av deras internetanvändande, läggs även mer fokus på deras position i samhället som sårbar.

För att urskilja en åtgärds latent verkningar, krävs det som tidigare nämnts en något mer spekulerande forskning (Mathiesen, 2002 s. 30). Argumentationsanalysens tredje tes (**tes₃**) kan här användas för att komma åt de latent funktionerna. Genom argumentationsanalysen tydliggörs hur debatten gick kring beslutet att vidta lagstiftningsåtgärder, i förhållande till straffansvarets inträde.

Först och främst har vi alltså promemorians lagstiftningsförslag (DS, 2007), där det för straffansvar endast krävs att den vuxne manifesterar sitt syfte att förgripa sig sexuellt på ett barn genom att ha kontakt med barnet. Här finns således inte något krav på att en ytterligare åtgärd ska ha vidtagits som främjar att ett möte blir av. I argumentationsanalysens andra tes (**tes₂**) behandlas de argument som förs mot införandet av lagen, tagna från de tre remissinstanser som avstyrkte förslaget. Dessa instanser argumenterar således mot promemorians förslag. Slutligen har vi den tredje tesen (**tes₃**), tagen ur argumentationen förd i propositionen, där det argumenteras för straffansvarets senare inträde. Här läggs det till ett ytterligare rekvisit, nämligen det att gärningsmannen för straffansvar skall ha vidtagit en ytterligare åtgärd. Här blir det tydligt att det i propositionen tas ställning till de motargument som förs av remissinstanserna; de instämmer i stort med den kritik som riktas mot promemorians utformning av de objektiva gärningsrekvisiten, och instämmer således även med att det finns brister i promemorians förslag.

I detta avseende kan det sägas att regeringen hade att välja mellan tre olika alternativ: (1) att anta den utformning angiven av promemorian, (2) att välja att inte vidta lagstiftningsåtgärden, eller (3) att göra ändringar i lagstiftningens utformning för att undvika skapandet av en bristfällig lag. Genom att välja det sistnämnda alternativet blev det möjligt att stifta en lag som inte strider mot rättssäkerhetsprincipen, där det blir lättare att bedöma gärningsmannens uppsåt i förhållande till det sexualbrott denne hade för avsikt att begå; det överskjutande

uppsåtet (mer om detta i avsnitt 2.1). Att välja detta alternativ får också till följd att lagstiftningen blir svårtillämpad i praktiken, vilket även togs upp i kritiken mot lagförslaget av remissinstanserna.

Frågan blir då hur kan detta förklaras utifrån idén om rättens latent funktioner. Mot bakgrund av det ovannämnda som framkommit ur argumentationsanalysen vill jag hävda att regeringen var medveten om de brister som lagen redan innan den stiftades påvisades ha. Att lagstiftningsåtgärden trots detta stiftades, tyder på att andra motiv än de manifesta kan antas ligga bakom detta beslut. För hur ska en lagstiftningsåtgärd som uppvisar tydliga brister till sin utformning erbjuda ett förstärkt skydd för barn mot att utsättas för sexualbrott? Från de instanser som tillstyrkte förslaget uttrycks en välvilja och ett värnande om barnens intressen. Att så långt in i lagstiftningsprocessen välja att avslå förslaget skulle leda till negativa och starka reaktioner från allmänheten, i synnerhet från de som särskilt värnar om barns intressen. Således stod regeringen inför ansvaret att tackla den problematik som groomingföreteelsen innefattar, och var i och med lagstiftningen i kraft att erbjuda en del av ”lösningen” på problemet.

Som framkommit tidigare går det inte att försumma medias roll när det kommer till barns internetanvändande; via media intensifieras den rädsla som förknippas med de faror som finns på internet (Dunkels, 2007; Livingstone, 2009; Jewkes, 2010). Således är det troligt att behovet av en lösning på problemet intensifieras av hur groomingföreteelsen framställs i media. Mot bakgrund av detta framträder således en möjlig latent funktion: stiftandet av lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte skapar ett intryck av att problemet tagits på allvar, och att en lösning har funnits, vilket kan kopplas till Mathiesens (2002, s. 73) ovannämnda *avledande funktion* i förhållande till fängelsestraffet. Stiftandet av lagen ger skenet av att problemet är löst eller i alla fall minskat i omfattning, vilket döljer det verkliga i denna problematik, som kräver andra typer av lösningar. Begripliggörandet av det mönster som argumentationsanalysen visar, utifrån Mathiesens framställning av rättens manifesta och latent funktioner, ger således en antydning om att det kan finnas andra, outtalade syften bakom lagstiftningen. För att förstå hur dessa outtalade syften, eller latent funktioner ser ut kommer analysen i det följande förklara det som hittills sagts utifrån ett maktperspektiv.

7.2 Lagen sedd ur ett maktperspektiv

Här vill jag belysa det mönster som argumentationsanalysen visar dels utifrån relationen mellan makt och kunskap, dels utifrån begreppet styrningsmentalitet. Som nämnts tidigare handlar styrningsmentalitet i stort om relationen mellan makt, kunskap och styrning. Problematikeringen är även en viktig del i detta, där kunskapsproducerandet genom denna blir ett sätt att ordna, klassificera och strukturera verkligheten (Andersen & Kaspersen 2007, s. 258f). Rätten kan ur

detta perspektiv ses som en del av detta maktspektrum, där lagen används i detta strategiska tänkande, i styrningssyfte (Wickham, 2002 s. 263f).

I enlighet med Foucault besitter rätten i sig ingen makt, utan makten realiserar sig i det ögonblick som den utövas. Regeringen utövar således makt som lagstiftande organ. Då en lag stiftas, skapas således ett maktförhållande vilket förutsätter skapandet av ett angränsande område av vetande (se Foucault, 2003 s. 33). Detta vetande kan sägas utgöras dels av det underlag framtaget av BRÅ som ligger till grund för lagstiftningen, dels av framställningen av problematiken kring grooming av media och inom övrig forskning. Härmed har även en problematisering ägt rum, dvs. en kunskapsform rörande groomingföreteelsen har skapats, vilken har definierats som ett problem eller som en fara i det moderna samhället.

Om vi ser till de manifesta och latent funktionerna som diskuteras ovan, kan dessa i detta sammanhang förstås som en del av denna styrningsmentalitet. Lagens manifesta funktion, som handlar om välvilja och att erbjuda ett förstärkt skydd för barn mot att utsättas för sexualbrott, kan utifrån Foucaults syn på rätten ses som en del i ett strategiskt tänkande (se Wickham, 2002 s. 263). Här är det tänkbart att problematiseringen av groomingföreteelsen möjliggjort för det maktförhållande som råder mellan rätten å ena sidan och samhällsmedlemmarna i form av kunskapens eller vetandets objekt å andra sidan. Om lagstiftningen ses som en del i ett strategiskt tänkande i syfte att styra, kan de manifesta funktionerna ses som ett viktigt led i detta strategiska tänkande. Det strategiska kan sägas ligga i att framhäva syftet som har att göra med välvilja och att skapa ett förstärkt skydd för barn. Det normativa framhävs även i detta; att detta är ett beteende som inte accepteras, vilket kan tänkas riktas mot samhällsmedlemmarna i syfte att kontrollera deras handlingar.

Lagens latent funktion, som jag mot bakgrund av Mathiesen kallar för den *avledande* funktionen, kan även här förstås i ljuset av av detta strategiska eller rationella tänkande. Uppsåtskravet, som i utformningen betraktas som ett överskjutande uppsåt, kan här användas för att belysa detta. Detta överskjutande uppsåt tar sikte på att uppsåt krävs att begå en handling som ligger i framtiden, eller som ännu inte ägt rum. Därmed är brottet att anse som som fullbordat utan att ett egentligt sexualbrott ägt rum (se prop. 2008/09:149 s.46f samt brottskommentar). Mot bakgrund av de argument som framkom i argumentationsanalysen rörande uppsåtsfrågan, anser jag att denna konstruktion kan ses som vanskelig, eftersom det handlar om en kriminalisering av en tanke eller en avsikt som inte alltid är lätt att fastställa. För att göra lagstiftningen tydligare i förhållande till uppsåtskravet, läggs det som tidigare nämnts till ett rekvisit. Här kan det tänkas att problematiseringen av groomingföreteelsen bidrar till att ett krav på att vidta åtgärder ställs på regeringen. Trots att problematiken kring uppsåtskravet framkommer tydligt i argumentationen, beslutas det att ändå vidta lagstiftningsåtgärder. Att så görs kan ses som ett led i detta strategiska tänkande; det har så att säga skapats ett område av vetande vilket förutsätter att ett maktförhållande råder. Maktförhållandet sett som det mellan regeringen som beslutsfattande organ och samhällsmedlemmarna, bidrar till att krav ställs på att en åtgärd bör vidtas, för att visa att denna problematik är något som tas på allvar.

Därmed stiftas lagen, framhävd av den manifesta funktionen om att erbjuda ett förstärkt skydd för barn, men mot bakgrund av den avledande latent funktionen.

Denna avledande funktion kan här ses som ett outtalat bakomliggande syfte med lagstiftningen. Lagen stiftas trots de överväganden som görs i förhållande till utformningen. Det problematiska i utformningen av uppsåtskravet har således uppmärksamrats, och anses vara åtgärdat med tillägget av ett ytterligare rekvisit. Att detta alternativ väljs, istället för att välja att inte genomföra lagstiftningsåtgärden, kan ses som förståeligt med hänvisning till det makförhållande som råder. Problematismen av groomingföretelsen leder till att det finns ett starkt behov av att vidta åtgärder, vilket i sin tur leder till att lagen stiftas trots de överväganden som görs.

8 Diskussion

Syftet med denna uppsats har varit att undersöka hur *lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte* utformades trots de överväganden som gjordes, genom att se om det kan finnas några andra uttalade syften med lagstiftningen, och hur dessa i så fall kan förstås ur ett maktperspektiv. Argumentationsanalysen visar tydligt de överväganden som gjordes i förhållande till utformningen av lagstiftningen. Regeringen valde, efter att ha beaktat den kritik som remissyttranden riktade mot utformningen av lagens rekvisit och effektivitet, att lägga till kravet på att gärningsmannen för straffansvar skall ha vidtagit en ytterligare åtgärd för att möjliggöra ett möte med barnet. Analysen av det mönster som uppstår i argumentationsanalysen utifrån Mathiesens framställning av rättens manifesta och latenta funktioner, ger en antydning om att det kan finnas uttalade bakomliggande syften med lagstiftningen. Här handlar det om en möjlig avledande funktion; för att åtgärda det uppmärksammade problemet som grooming utgör, stiftas en lag trots att mycket talar för att detta troligtvis inte är den mest lämpliga åtgärd i förhållande till den problematik som grooming utgör. Det avledande i detta består i att lagstiftningen erbjuds som en ”lösning” på problemet, en lösning som redan i förväg visat tecken på att vara ineffektiv.

Genom att belysa detta ur ett maktperspektiv tydliggörs ännu mer denna avledande funktion som ett uttalat bakomliggande syfte med lagstiftningen. Här kan de manifesta och latenta funktionerna förstås utifrån de maktförhållanden de befinner sig i. Lagen drevs igenom trots uppenbara brister i utformningen, och trots att det forskningsunderlag som det vilar på inte kan sägas vara tillfredsställande. Detta blir ännu tydligare då det hålls i åtanke att någon offentlig utredning i form av en SoU inte föranledde lagstiftningen. Här blir frågan om i vems intresse lagen egentligen stiftades; ur barnens intresse, eller ur regeringens intresse? De dokument som argumentationen är tagen ur är skrivna av personer som befinner sig i en position där de kan utöva makt, och även i en position där de har hög status. Ur ett kritiskt maktperspektiv kan man här undra vad detta får för implikationer för syftet med lagstiftningen i fråga. Det argumenteras för att tillägget av kravet på att gärningsmannen ska vidta en ytterligare åtgärd, kommer att stärka lagens effektivitet, samt att det blir tydligare vad det egentligen är som är kriminaliserat. Här görs antaganden och uttalanden om hur det kommer se ut i praktiken. Antaganden som visat sig vara felaktiga, vilket redan tydliggjordes i de argument som talade för att lagstiftningen *inte* kommer fylla den funktion som avses. Detta bidrar till utformningen av en lag, innehållande kravet på ett överskjutande uppsåt, trots den uppenbara problematik kring konstruktionen av ett sådant uppsåtskrav. I ljuset av detta framstår lagstiftningen som ett slags ”symbolisk” handling, där frågan är vem detta förstärkta skydd egentligen är ämnad - barnen, som i sin utsatta position verkligen behöver det, eller regeringen?

Den problematisering av fenomenet grooming som ledde fram till lagstiftningen kan möjligen ha varit överdriven och delvis felaktig. Som Eneman (2010, s. 143) påpekar kan den starka viljan bakom att skydda barn mot sexuella övergrepp leda till att lagstiftningen undgår att bli tillräckligt granskad. Här anser jag det vara möjligt att den starka vilja som framkom i analysen, utgjorde en viktig del i stiftandet av lagen, och kan även ha fört med sig att lagstiftningen undgick att bli tillräckligt granskad. Tänkbart är att denna vilja bidragit till att mer fokus lades på att lösa problemet snabbt, istället för att inse att en lämplig åtgärd behöver ta mer hänsyn till den forskning som finns inom detta området. Detta går i linje med det som Livingstone (2009) anser: åtgärder bör fokusera på att specifikt hjälpa den minoritet av barn i samhället som riskeras att drabbas av dessa typer av övergrepp.

Vidare kan BRÅs kartläggning av fenomenet grooming bidragit med att befästa redan existerande antaganden om barns internetanvändande, då den var av kvantitativ karaktär. Som Dunkels (2010) påpekar, kan kvantitativa studier som på detta vis kartlägger och försöker förstå barns internetanvändande, ge en missvisande bild av hur det verkligen ser ut. I linje med Dunkels (2007), anser jag att vad som krävs för att utforma en lämplig åtgärd är först och främst kunskap om de risker som är förknippade med barns internetanvändande, och hur dessa risker ser ut i verkligheten. Då det hålls i åtanke att lagförslaget endast vilar på BRÅs kartläggning och att ingen offentlig utredning i form av en SoU genomfördes, är det således föga förvånande att lagstiftningen visat sig vara ineffektiv.

Medias snedvridna framställning av den typiska ”pedofilen” (se Jewkes, 2010), anser jag bidrar till att den verkliga problematiken kring grooming hamnar i bakgrunden. Även om vi inte vet hur omfattande denna problematik är, så vet vi att det finns barn som råkar ut för dessa typer av övergrepp. I linje med Livingstone (2010) anser jag att vidare forskning rörande de möjligheter och risker som internet erbjuder barn, behövs för att skapa lämpliga åtgärder. Som även Choo (2009) påpekar kan behovet av icke-rättsliga åtgärder vara större än de rättsliga åtgärder som lagen nu erbjuder. Om det är så att de barn som redan uppvisar riskbeteende och som kanske redan är utsatta för sexualbrott löper störst risk att utsättas för groomingrelaterade brott, är det dessa barn vi först och främst bör rikta åtgärder mot. De behöver identifieras och erbjudas hjälp i tid. Ur ett vidare rättssociologiskt perspektiv väcks här den viktiga frågan om varför lagar stiftas, vilka faktorer som är avgörande vid stiftandet av lagar, och i vems främsta intresse de verkar. Att skydda barn från att bli utsatta för kontakter i sexuella syften är en synnerligen svår uppgift, där stiftandet av denna lag kan ses som ett steg i rätt riktning, men inte som en lösning på problemet. Som Dunkels (2010) påpekar, är det viktigt att studera detta problem först och främst ur barnens perspektiv, för att sedan kunna avgöra vilka åtgärder som är lämpliga. Behovet av lagstiftningsåtgärder förknippade med internet, och hur dessa påverkar våra normer rörande internetanvändande, är något som uppmärksammas mer och mer inte minst inom den rättssociologiska forskningen men även i media och i samhället i stort (se Larsson, 2011; Larsson & Månsson 2010). Internet har blivit en del av vår vardag, vilket bidragit till att vår sociala samvaro med andra

människor på många sätt kommit att utvecklas och intensifieras. Internet kan ses som fortfarande relativt ugnt i förhållande till den grad av reglering som präglar användandet av det, särskilt om det hålls i åtanke den snabba hastighet som det utvecklas, förbättras och förändras. Detta för med sig ett behov av uppmärksamhet och medvedenhet kring de konsekvenser användandet av internet för med sig för såväl barn som vuxna, inte minst i förhållande till lagstiftningsåtgärder men även inom forskning och hos allmänheten i stort.

8.1 Avslutande reflektioner

Arbetet med denna uppsats har varit både spännande och utmanande. Att använda argumentationsanalys som metod för att undersöka bakgrunden till lagstiftningen har varit spännande, och även visat sig vara en stor utmaning. Att detta är en metod som sällan används för att besvara rättssociologiska frågeställningar, kan jag delvis förstå och delvis anse vara synd. Jag anser att den som metod har stor potential att belysa annars svåråtkomliga fenomen, särskilt om den används i kombination med andra metoder. I efterhand kan det konstateras att denna metod med fördel kunnat kompletteras med användandet av intervjuer, för att på så vis ge mer tyngd i de resultat som arbetet mynnat ut i. Arbetet har varit begränsat av en relativt snäv tidsram; hade mer tid funnits till förfogande hade en djupare och mer omfattande analys av lagens förarbeten förmodligen kunnat bidra till en djupare förståelse av de bakomliggande syften med lagen.

8.2 Framtida forskning

Denna uppsats kan ses som en utveckling av den kritik som riktats mot lagen om kontakt med barn i sexuellt syfte, samtidigt som den ger en antydning om att det råder ett slags ”inflation” i att vidta lagstiftningsåtgärder. Därmed anser jag att vidare forskning som tar sikte på att blottlägga lagstiftningsåtgärders latent funktioner är av särskilt intresse. Något som jag uppmärksammat då jag fördjupat mig inom ämnet barn och internet, är att den kunskap som finns om de risker som är förknippade med barns internetanvändande framträder som spretig och bristfällig. Även barnens egna röster i detta sammanhang lyser med sin frånvaro, undantaget ett fåtal studier. Forskning som syftar till att belysa barns internetanvändande ur deras eget perspektiv anser jag kan vara av stor vikt för att kunna utveckla tillfredställande brottsförebyggande åtgärder. Det tycks även finnas en brist på tillräcklig kunskap om gärningsmännen i detta sammanhang. Detta är ett område som jag anser särskilt viktigt att studera närmare, eftersom dessa personer är nästintill osynliga då de begår brott via datorn, dolda innanför hemmets väggar. Intressant vore även att belysa internets roll i dagens samhälle ur ett vidare rättssociologiskt perspektiv; hur påverkas våra normer i förhållande till

kriminalitet, av vår övergång från användandet av traditionella medier till användandet av internet?

9 Referenser

Offentligt tryck

- Shannon, David (2007). *Vuxnas sexuella kontakter med barn via Internet: omfattning, karaktär, åtgärder*. Stockholm: Brottsförebyggande rådet (BRÅ)
Ju2007/4313/L5 *En sammanställning av remissyttranden till Ds 2007:13*
Proposition 2008/09:149. *Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften*.
Stockholm: Regeringskansliet
Vuxnas kontakter med barn i sexuella syften [elektronisk resurs]. (2007).
Stockholm: Justitiedepartementet
Tillgänglig på internet:
<http://www.regeringen.se/content/1/c6/08/06/67/a6e5f631.pdf>

Lagrum

- Brottsbalken (2009:343) Om sexualbrott. 6 kap. 10 a §.

Litteratur

- Andersen, Heine & Kaspersen, Lars Bo (red.) (2007) *Klassisk och modern samhällsteori, 3*. [utvidgade och rev.] uppl., Lund: Studentlitteratur.
- Baier, Matthias & Svensson, Måns (2009). *Om normer*. 1. uppl. Malmö: Liber
- Bergström, Göran & Boréus, Kristina (red.) (2005). *Textens mening och makt: metodbok i samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. 2., [omarb.] uppl. Lund: Studentlitteratur
- Björnsson, Gunnar, Kihlbom, Ulrik & Ullholm, Anders (2009). *Argumentationsanalys: färdigheter för kritiskt tänkande*. 2. [utökade] utg. Stockholm: Natur & kultur
- Bryman, Alan (2011). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 2., [rev.] uppl. Malmö: Liber
- Carlsson, Ulla (2009) ”Introduktion: barn och unga i den digitala mediekulturen”, i Carlsson, Ulla (red.) *Barn och unga i den digitala mediekulturen*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet
- Choo, Raymond Kim-Kwang (2009). “Responding to online child sexual grooming: an industry perspective”. *Trends & Issues in crime and criminal justice*. No. 379, ss.1-6

- Dunkels, Elza (2010). ”Reaktioner på ungas nätanvändning”, i Carlsson, Ulla (red.) *Barn och unga i den digitala mediekulturen*. Göteborg: Nordicom, Göteborgs universitet
- Dunkels, Elza (2007). *Bridging the distance: children's strategies on the internet*. Diss. (sammanfattning) Umeå : Umeå universitet, 2007. Tillgänglig på Internet: <http://urn.kb.se/resolve?urn=urn:nbn:se:umu:diva-1340>
- Eneman, Marie (2010). *Developing child protection strategies: a critical study of offenders' use of information technology for the sexual exploitation of children*. Diss. Göteborg : Göteborgs universitet, 2010
- Feilitzen, Cecilia von, Findahl, Olle & Dunkels, Eva. (2011). *Hur farligt är internet?: resultat från den svenska delen av den europeiska undersökningen EU Kids Online*. Göteborg: Nordicom
- Findahl, Olle (2012). *Barn och ungas medieanvändning i internet-världen*. Göteborg: Nordicom
- Friis, Eva (2003). *Sociala utredningar om barn: en rättssociologisk studie av lagstiftningens krav, utredningarnas argumentationer och konsekvenser för den enskilde*. Diss. Lund : Univ., 2003
- Hydén, Håkan (2002). *Rättssociologi som rättsvetenskap*. Lund: Studentlitteratur
- Jewkes, Yvonne (2010). “Much ado about nothing? Representations and realities of online soliciting of children”. *Journal of Sexual Aggression*. Vol. 16, Nr. 1, ss. 5-18
- Larsson, Stefan & Svensson, Måns (2010). “Compliance or Obscurity? Online Anonymity as a Consequence of Fighting Unauthorized File sharing”. *Policy & Internet*. Vol. 2, Nr. 4, ss. 77-105
- Larsson, Stefan (2011). *Metaphors and norms: understanding copyright law in a digital society*. Diss. (sammanfattning) Lund: Lunds universitet, 2011
- Leijonhufvud, Madeleine & Wennberg, Suzanne (2009). *Straffansvar*. 8., [omarb.] uppl. Stockholm: Norstedts juridik
- Livingstone, Sonia M. (2009). *Children and the Internet: great expectations, challenging realities*. Cambridge: Polity
- Livingstone, S. & Haddon, L: *EU Kids Online Final Report*. LSE, London: EU Kids Online. (EC Safer Internet Plus Programme Deliverable D6.5), 2009. Tillgänglig på internet: www.lse.ac.uk/collections/EU-KidsOnline/
- Mathiesen, Thomas (2005). *Rätten i samhället: [en introduktion till rättssociologin]*. Lund: Studentlitteratur
- May, Tim (2001). *Samhällsvetenskaplig forskning*. Lund: Studentlitteratur
- Peczenik, Aleksander & Reidhav, David (2006). ”Varat och börtat”. I Nergelius, Joakim (red.) *Rättsfilosofi: samhälle och moral genom tiderna*. Lund: Studentlitteratur
- Sonander, Anna (2008). *Att arbeta med barn som brottsoffer: en rättssociologisk studie*. Diss. Lund: Lunds universitet, 2008
- Wickham, G. (2002). “Foucault and Law”. I Banakar, R. & Travers, M. (red.). *An introduction to law and social theory*. Oxford: Hart Publishing

Övriga källor

- BRÅ 2010, Anmälda brott, statistik. [Elektronisk]
<http://www.bra.se/bra/statistik/100/2010/100La-2010.html> [Hämtad 2012-05-15]
- Dagens Nyheter (2007). *Fula gubbar i flickrummet*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.dn.se/ledare/signerat/fula-gubbar-i-flickrummet> [Hämtad 2012-05-18]
- Dagens Nyheter (2009). *Utnyttjade flickor för sex på nätet*. [Elektronisk]
Tillgänglig: <http://www.dn.se/nyheter/sverige/utnyttjade-flickor-for-sex-pa-natet> [Hämtad 2012-05-18]
- Dagens Nyheter (2012). *Tandlös groominglag ses över*. [Elektronisk] Tillgänglig:
<http://www.dn.se/nyheter/sverige/tandlos-groominlag-ses-over> [Hämtad 2012-05-18]
- Ekot (2010) *Lag mot grooming en pappersprodukt*. [Poddradio] Sveriges Radio 3 februari 2010. Tillgänglig:
<http://www.sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=3416333> [Hämtad 2012-05-07]
- Lunds Universitet (2010). *Etik vid Lunds universitet – En vägledning*. [Elektronisk] Tillgänglig: http://www5.lu.se/upload/regelverket/forskning/etiska_riktlinjer_050422.pdf [Hämtad 2012-08-18]
- Quist, Fredrik (2010) Inte ett enda åtal har väckts med den nya lagen. *Corren*, 28 april.

Bilaga 1

Argumentationsanalys

Tes₁ : Det finns behov av att vidta lagstiftningsåtgärder för att ytterligare förstärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp vid fysiska sammanträffanden. (prop. 2008/09:149, ss. 18-20)

Precision: Lagstiftningsåtgärder = införandet av lagen om kontakt med barn i sexuella syften.

P₁ : Det står klart att barn utsätts för sexuella övergrepp som föregåtts av kontakter framförallt via internet.

FP₁ : Dessa typer av kontakter med barn kan antas förekomma i stor utsträckning.

MP₁: Vi vet inget om i vilken mån dessa kontakter faktiskt innebär eller leder till sexuella övergrepp.

C₁MP₁ : Det finns anledning att anta att mörkertalet är stort

P₂ : Den tekniska utvecklingen har inneburit att det numera finns flera sätt för vuxna att ta kontakt med barn i sexuella syften, vilket innebär att barn i större utsträckning riskerar att bli utsatta för sexuella övergrepp. (ibid. s.19)

FP₂ : Denna utveckling är särskilt farlig eftersom den markerar ett nytt sätt att genom kontakter med barn möjliggöra fysiska sammanträffanden där barnet riskerar att utsättas för sexuella övergrepp.

P₁P₂ : Den tekniska utvecklingen bidrar till nya möjligheter vad gäller elektronisk kommunikation.

P₃ : Det finns behov av att på ett tidigare stadium än för närvarande kunna ingripa till skydd för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp vid fysiska sammanträffanden. (ibid. s. 19)

P₁P₃ : Gällande försöks- och förberedelsereglering medger endast ett begränsat tillämpningsområde vad gäller vuxnas kontaktsökande med barn som kan leda till sexuella övergrepp.

FP₁P₃ : Ett ingripande kan med gällande försöks- och förberedelsereglering endast ske då ett sexuellt närmande redan påbörjats av gärningsmannen.

P₂P₃ : Möjliggörandet av ett tidigare ingripande medför att allvarliga skadeverkningar för barnet kan förhindras i tid. (Branombudsmannen, BRIS)

P₄ : Den föreslagna straffbestämmelsen kan förväntas få en viktig normativ effekt. (Remissyttranden från Brottsoffermyndigheten)

P₁P₄ : Ur det utsatta barnets, liksom dess föräldrars, perspektiv är det en styrka att kunna markera att "detta är förbjudet".

Tes₂: Den föreslagna lagstiftningsåtgärden kan inte fylla den funktion som avses. (Remissyttranden från Sveriges Advokatsamfund)

Precisering: Den funktion som avses = Att stärka det straffrättsliga skyddet för barn mot att utsättas för sexuella övergrepp.

P₁ : Nuvarande lagstiftning täcker redan det straffbara området.

FP₁ : Att som vuxen komma med sexuella inviter eller anspelningar mot ett barn är straffbart som sexuellt ofredande.

P₂ : Förslaget innebär att man kriminaliserar ett agerande som inte i sig nödvändigtvis kommer att leda till ett brott.

P₁P₂ : Kriminaliseringen tar i stället sikte på en möjlig risk för att ett barn kommer till skada genom den vuxnes agerande.

FP₁P₂ : Det är inte förenligt med vår rättstradition att kriminalisera en brottslig tanke eller avsikt.

P₂P₂ : Det måste vara näst intill omöjligt att utifrån den vuxnes agerande göra en bedömning av dennes avsikter.

FP₂P₂ : Eftersom det är svårt att göra en sådan bedömning är det troligt att lagen inte kommer vara särskilt effektiv.

P₃ : Förslaget är ett långt gående steg på ett känsligt område mot vad som kan kallas en preventionistisk straffrätt. (Remissyttrande från Juridiska fakultetsstyrelsen vid Lunds Universitet)

P₁P₃ : Förslagets innebörd av preventionsim framgår klart om den föreslagna bestämmelsen omformuleras i viss mån och omplaceras till att ingå t.ex. i Brottsbalken 8 kap. Anta att i detta kapitel skulle intas en bestämmelse med följande innehåll: "Den som har kontakt med en åldring över 60 år i syfte att begå ett brott enligt detta kapitel mot åldringen döms för ...".

FP₁P₃ : En allmän reaktion på ett sådant förslag skulle förmodligen vara förundran över den rättspolitiska intentionen med bestämmelsen

P₄ : Kunskapsunderlaget som förslaget vilar på är för tunt. (RFSU)

P₁P₄ : Detta kunskapsunderlag bygger på en studie av Brottsförebyggande rådet, en Amerikansk studie och uppgifter från en privatperson.

FP₁P₄ : Det krävs ett större kunskapsunderlag rörande vuxnas kontakter med barn i sexuella syften för att kunna avgöra om det finns ett beov av att vidta lagstiftningsåtgärder, samt att kunna avgöra uformningen av denna lagstiftningsåtgärd.

Tes₃: Straffansvarets inträde bör förläggas till en senare tidpunkt än den som följer av promemorians förslag – då gärningsmannens brottsliga avsikt kommit till uttryck i ett efterföljande handlande (Prop. 2008/09:149 s. 24).

Precisering: Promemorians förslag = straffansvar bör inträda redan då den vuxne manifesterar sitt syfte att förgripa sig sexuellt på ett barn genom att ha kontakt med barnet (här finns alltså inte kravet på vidtagandet av en ytterligare åtgärd).

P₁ : Det blir lättare att styrka den brottsliga avsikten då den har kommit till uttryck i såväl kontakter som ytterligare handlingar.

FP₁ : Genom att vidta en ytterligare åtgärd visar gärningsmannen att han eller hon bestämt sig för att vid ett möte genomföra sexuella övergrepp mot barnet.

P₂ : Straffvärdet kan anses öka med faran för att ett övergrepp ska realiseras, dvs. med närheten till ett fysiskt sammanträffande med barnet.

P₃ : Att förlägga straffansvarets inträde till en senare punkt medför en större precision i fråga om de objektiva gärningsrekvisiten.

P₁P₃ : Då de objektiva gärningsrekvisiten är närmare preciserade blir det tydligare för envar vad som egentligen är att anse som brottsligt.

P₄ : Det skapas bättre förutsättningar att ingripa rättsligt och lagföra gärningsmannen.

P₁P₄ : Det är lättare att styrka en brottslig avsikt som kommit till uttryck i såväl kontakter som ytterligare handlingar.

P₅ : Detta innebär en tydlig utvidgning i förhållande till vad som gäller enligt de allmänna försöksbestämmelserna.